

V. Lissauskas
31 Norwood Ave.
Brooklyn 8, N. Y.

Laisvoji Lietuva

Lietuvių laikraštis
Leidžia Lietuvos
Atgimimo Sąjūdis

911 W. 32 St.,
Chicago 8, Ill.
LAfayette 3-8544

"Entered as second class mat-
ter at the post office at
Chicago, Illinois."

Laisvoji Lietuva

FREE LITHUANIA

Lithuanian Newspaper
Published by Lithuanian
Regeneration Association

911 W. 32 St.,
Chicago 8, Ill.
LAfayette 3-8544

"Entered as second class mat-
ter at the post office at
Chicago, Illinois."

XI metal

Kaina 10 c.

Ketvirtadienis, rugsėjo (September) 19 d. 1957 m.

Kaina 10 c.

Nr. 18 (318)

Vytautas Didysis, Lietuvos Kunigaikštis, sukūręs Lietuvos impe-
riją nuo Baltijos iki Juodųjų jūrų ir davęs mirtiną smūgį didžiau-
siems Lietuvos priešams — kryžiuočiams ties Žalgiriu.

Rugsėjo 8-toji

Metus žvilgsnį į mūsų tautines šventes, iš jų išsiskiria Vasario 16-ji ir Rugsėjo 8-ji. Jos abi primena lietuviams jų tautos ir valstybės laisvas dienas laisvų tautų ir valstybių šeimoje. Vasario 16-ji parodo mūsų ryžtą būti nepriklausomais, o Rugsėjo 8-ji — mūsų valstybinio ir tautinio gyvenimo klestėjimą. Ir viena ir antra lietuviui brangi ir tautiniu požiūriu svarbi. Rugsėjo aštuntoji tuo svarbesnė, kad ji iš istorinių gelmių iškelia Lietuvos politinės apimtės didingumą ir valstybinių supratimo simbolių — politiką ir karį stragą, Vytautą Didįjį. Vytauto sugebėjimas sužvėrėjusius totorius, kurie kiek vėliau buvo sulaukyti nuo įsiveržimo į Vakarų Europą prie Gleiwitzo ir Pragos vartų, dėka Vakarų Europos valstybių jungtinių karo jėgų, paversti Lietuvos draugais prieš amžiną priešą — nuoramus kryžiuočius ir šiandien, po tiek daug metų yra laikytinas klasiškiausias politinio sugebėjimo pavyzdžiū viduriniųjų ir naujųjų amžių istorijoje.

Ir tikrai, jei Vytautas Didysis būtų buvęs ne šiandien apniokotos Lietuvos, o kurios kitos didžiosios valstybės vyrų, jo vardas šian dien puoštų ne vien Lietuvos ar dalies Europos valstybių, bet galimas daiktas ir viso pasaulio istorijos puslapius. Jo vardas gal dar daugiau skambėtų, nei Juliaus Cezario, Aleksandro Makedoniečio, Karolio Didžiojo, Napoleono, ir kitų.

Nebereikalo lietuviui tėval daugelį savo sūnų parinko garbingą Vytauto vardą. Nebereikalo ir Vy-

tauto Didžiojo tarnaitė už jį pasi-
aukojo, pasilikdama jo vietoje len-
kų kalėjime. Nebereikalo artime-
snieji ir tolimesnieji Lietuvos kai-
mynai Vytautą Didįjį buvo pasir-
inkę savo nepilnamečių kuni-
gaikštį į pėdinų globę ir siūlė
savą kraštų karalių karūną.

Bolševikų į Lietuvą 1940 m. ver-
žimosi metu, išdavimą ir neryžtin-
gumą, ne vienas pateisina bendru
posakiu, kad "prieš vėją nepapū-
si". Mūsų politinių veiksmų šian-
diniū apsnūdimą ir neveiklumą
kai kas pateisina tuo, kad mums
likimo uždėta pareiga už mus at-
liks svetimieji. Rugsėjo 8-ji iške-
lia eilę įsidėmėtinų klausimų, tarp
kurių svarbiausiais reikėtų laikyti:
o ką gi Vytautas Didysis turė-
jo, sėdėdamas pas kryžiuočius be-
laisviu Marienburgo pilyje ar sė-
dėdamas lenkų kalėjime? Kokia
kaina jis pirkto savo ir Lietuvos
laisvę ir kokia kaina perka tariam-
ieji šių dienų politikai? Ar jį ne
pasako lietuviui, kad neryškūs še-
šėliai visą kovą už tautos laisvę
skandina menkume? Ar ši diena
ne su gėda daugeliui vaduotojų
primena, kad jie Vytauto Didžio-
jo ir lietuviškos dvasios nepažįsta
arba kad ją specialiai slopina inter-
nacionaliniai liberaliniai suroga-
tais, kurie Raudonąjį Rytų sli-
bą tik tukina?

Rugsėjo 8-ji aiškiausiai kovo-
jančiam už krašto laisvę lietuviui
primena ne tik tos kovos prasmę
mingumą bei vertę, bet ir įskai-
niai sako, kad ir galva daužyti
sieną apsimoka, jei tai yra daro-
ma tautos ir valstybės gerovei bei
garbei.

VILNIAUS BYLA ZENEVOJE

J. Gruodis

Tuometinė padėtis

Siais metais sueina 30 metų nuo
anų laikų, kada įtempti Lietuvos-
Lenkijos santykiai dėl Vilniaus
krašto buvo pasiekę kulminacinį
tašką. Tai nebuvo lokalinis gin-
čas tarp šių dviejų valstybių. Vi-
so pasaulio. Politikai baiminosi,
kad galimas karas tarp Lietuvos
ir Lenkijos neįsiliepsnotų plačiau.
Tai baimė buvo rimtų priežasčių.

Primlausia, Lietuvos — Lenki-
jos santykiai buvo taip pašliję,
kad šios dvi valstybės save laikė
faktinai karo stovyje. Maršalas
Pilsudskis kaltino Lietuvą, jog ji
mobilizuoja ir rengiasi užpulti
Lenkiją. Lietuvos vyriausybė iš
savo pusės kaltino lenkus, jog jie
žiauriai persekioja okupuoto Vil-
niaus krašto lietuvius ir organi-
zuoja ginkluotus gaujas, kurių pa-
gelba nori nuversti įiems nepa-
lankią Lietuvos vyriausybę. Šie
kaltinimai turėjo rimto pagrindo.
1927 m. gruodžio 3 d. Pilsudskio
pusiau oficialinis laikraštis Var-
šuvoje įdėjo Tauragės pučininko
Majaus fotografiją, skelbdamas,
kad jisai su Plečkaičiu ir Paplau-
sku vadovauja Vilniuje susirinku-
siems Lietuvos pabėgėliams. Lie-
tuvos — Lenkijos pasienyje įvyk-
davo ginkluotų susirėmimų. Šiuos
įvykius su ypatingu susirūpinimu
stebėjo Sov. Sąjunga ir Vokietija,
kurių bijojo Lenkijos ekspansi-
jos. Maskva Lenkijai įteikė griež-
tą notą pranešdama, kad ji netole
ruos lenkų kėlus į Lietuvos Ne-
priklausomybę. Vokietija baimino
si, kad lenkai, užpuolę ir okupa-
vę Lietuvą, visiškai neapsuptų
Rytų Prūsijos. Prancūzija ir An-
glijai, būdamas palankios Lenki-
jai, ją politiškai rėmė ir stengėsi
kuo greičiausiai sureguliuoti jos
santykius su kaimyninėmis vals-
tybėmis. Tai turėjo būti padaryta
Lietuvos sąskaiton, nes lenkai vi-
siškai nematė atsiskyti savo pre-
tenzijų ir okupuotą Vilniaus kraš-
tą, kurį jau anksčiau (1924 met.)
Ambasadorių Konferencija pripa-
žino Lenkijai.

Pavartę anų laikų pasaulinę
spaudą pamatysime, kad Vilniaus
klausimas buvo atsidūręs ne tik
didžiųjų laikraščių pirmuose pus-
lapiuose, bet ir jų vedamuosiuose.
Nei anglams, nei prancūzams ne-
rūpėjo atitaisyti Lietuvai padary-
tas ir daromas skriaudas. Anglai
piktinosi, kad tokia nedidelė vals-
tybė, kaip Lietuva, nesutinka nu-
sileisti Lenkijai ir tuo stato pavojū
Europos taiką.

Pilsudskio nemigo naktis

Lenkai, persekiodami Vilniaus
krašto lietuvius ir prieš pačią Lie-
tuvą rengdami agresijos žygį, la-
bai išsigando, kai tuometinis Lie-
tuvos premjeras prof. A. Volde-
maras nutarė Vilniaus reikalą iš-
kelti Tautų Sąjungoje. Tada Len-
kijos diktatorius maršalas Pilsud-
skis griežtais žodžiais puolė prof.
A. Voldemarą, ant jo suversdā-
mas visą kaltę dėl susidariusios
padėtis. Jis ne tik kaltino Lietu-
vės vyriausybę dėl karo stovio,
bet taip pat ir dėl tariamos mobi-
lizacijos prieš Lenkiją. Pilsud-
skis tada viešai pareiškė: "Išgirdęs
apie Lietuvos mobilizaciją, aš vai-
ščiojau visą naktį, mąstydamas
apie karo žiaurumus, ir taip pat
baimindamasis, kad jeigu nebus
imtasi karinės akcijos, tauta nu-
kentės nuo invazijos. Pagaliau aš
nutariau visą reikalą atiduoti į
Tautų Sąjungos rankas." ("New
York Times", 1927, 12. 2).

A. Voldemaras, atsakydamas į
Pilsudskio kaltinimus, telegrafavo
Tautų Sąjungos sekretoriui Sir
Eric Drummond, griežtai paneig-
damas, kad Lietuva yra pradėjusi
mobilizuotis. Tai buvo jo išvyki-
mo į Ženevą išvakarėse. Diploma-
tiniuose sluokniuose ėjo gandai,
kad lenkai planuoja išstoti iš Tau-
tų Sąjungos, jeigu jų reikalavimai
nebus patenkinti. Pilsudskis ir
užsienio reikalų ministeris Zales-
kis nenorėjo Tautų Sąjungos tarp-
ininkavimo. Pirmiausiai jie sie-
kė diplomatinių santykių su Lietu-
va užmezgimo, o po to betarpiškų
Lietuvos — Lenkijos pasitarimų.
Bet jie negalėjo pakeisti Voldemar-
o nusistatymo.

Pakeliui į Ženevą

Voldemaras Ženevon išvyko
1927 m. gruodžio 4 d., kelioms va-
landoms sustodamas Berlyne, kur
įvyko jo interviu su spaudos at-
stovais. Čia jis pareiškė, jog nėra
daug vilčių, kad Tautų Sąjunga
išspręstų Vilniaus klausimą, bet
jis yra pasirėngęs šį klausimą per-
duoti specialiai komisijai, sudary-
tai iš suinteresuotų valstybių. Jis
pabrėžė, kad Lietuvos — Lenkijos
ginčas yra vienas iš ilgiausiai už-
sėmusių pasaulyje, kurį būtų ga-
lima palyginti su kiniečių — tongų
karais. Ginčo šaknys siekia 1772
metus, bet jos ir šiandieną yra
stipriai juntamos abejuose kraš-
tuose. Efektyvi taika su Lenkija
neįvyks tol, kol Vilniaus klausim-
as nebus išrištas.

Voldemaras parodė daug opti-
mizmo dėl Klaipėdos, sakydamas,
jog yra vilties šį klausimą greitai
išspręsti, ir tai pasitarimus santy-
kių su Vokietija pagerinimui.
"New York Times" korespon-
dentas rašė: "Nors Voldemaro to-
nas buvo švelnus, jo žodžiuose
buvo juntamas tvirtas apsispre-
dimas" (1927. 12. 4). Šis Voldemar-
o apsisprendimas buvo parodytas
ir vėliau Ženevoje, kur didžiųjų
valstybių atstovai dėjo pastangas
Lietuvos — Lenkijos konflikta kuo
greičiau likviduoti. Kaip matysimė,
jis nepasidavė jų spaudimui ir
nepadarė jokių nuolaidų Vil-
niaus krašto lietuvių sąskaiton.
(Bus daugiau)

Skaitykite sekančiame "L. L."
numery apie Voldemaro atvykimą
į Ženevą, pasitarimus ir jo gar-
sųjį susitikimą su Pilsudskiu.
Red.

— Sekančiame "Laisvosios Lie-
tuvos" numeryje bus pradėtas
spausdinti ilgesnis dr. Vinco Mi-
siulio straipsnis: — "Nacionalinis
mons. M. Krupavičiaus — habi-
litacijos — 1926 metų gruod-
žio 17-ji — Liūdna 30 metų su-
kaktis", pakoregavimas". Šis
straipsnis buvo pradėtas spausdin-
ti su savais nevykusiais redakci-
jos apkarpymais "Vienybėje", to-
dėl autorius tolimesnį spausdini-
mą sustabdė. Straipsnyje autorius
patiekia gana daug retos ir įdo-
nios medžiagos.

— Ponia Marija Žadeikienė ir
dukra Mirga Žadeikytė, viešėju-
sios J. Bačiūno vasarvietėje Tabor
Farm, Sodus Mich., rugsėjo 15 d.
buvo užsukusios Čikagon.

PABALTĖS VALSTYBIŲ ATSTOVŲ PASITARIMAI

Po ilgesnės pertraukos, rugsė-
jo mėn. 5 d., įvyko pasitarimas
tarp trijų Pabaltės Valstybių at-
stovų J. A. Valstybėse. Pirmasis
pasitarimas įvyko pas Latvijos
ministerį dr. A. Spekke.

Be pačio šeimininko, dr. Spe-
kke, pasitarime dalyvavo: Lietu-
vos Pasiuntinybės Charge d'Affai-
res a. i. J. Kajeckas, Estijos Ge-
neralinis Konsulas ir atstovas New
York, p. J. Kaiv ir Latvijos Pa-
siuntinybės patarėjas dr. A. Din-
berga.

Posėdis buvo sėkmingas. Jis
vyko visiško tarpusavio susiprati-

mo dvasioje. Buvo svarstoma ak-
tualūs tarptautinio pobūdžio klau-
simai, liečią Pabaltės Valstybes ir
ryšyje su jais darytini žygiai.

Svarstoma buvo taip pat keletą
vidaus klausimų, liečiančių Pa-
baltės Valstybių J. A. Valstybėse
pasiuntinynes.

Nutarta pasitarimus šaukti pe-
riodiniai. Pirminkavimas vyks
pakaitomis. Sutarta, kad sekantį
pasitarimą kvies Lietuvos Charge
d'Affaires a. i. J. Kajeckas.

Pasitarimas truko apie 4 va-
lnadų.

DIENOS REIKALAI

J. Žvalins

APIE TOLERANTIŠKUMĄ

Gal niekur tiek nebuvo daug
apie toleranciją prikalbėta, kaip
mūsų spaudoje. Deja, apie ją dar
norėtusi šį tą išsistarti. Išsistarti ne-
todėl, kad ji yra vieniems alfa ir
omega, o kitiems nei šis nei tas,
bet aš norėčiau tarp šių dviejų į
toleranciją pažūrėti įterpti kai ku-
riuos savus pastebėjimus.

Netenka aiškinti, kas yra tole-
rancija. Jos esmė mes visi vieno-
dai supratiname, betgi, komentuo-
jame kiekvienas savaip. Kodėl?
Nagi, kad mūsųose skiepyjama tole-
rancija dažniausiai nėra ribota.
Ji yra palaida ir gaunasi įspūdis,
kad ji mūmyse skiepyjama tik
tam, kad mes kitų atžvilgiu būtu-
me tolerantiški, bet tik ne savųjų.
Po ilgesnių tyrinėjimų ir stebėji-
mų, teko priieiti išvada, kad tie
asmenys, kurie garsiai kalba apie
toleranciją, dažniausiai, pirkame
kasdieniniame gyvenime, yra di-
džiausi argantai. Jie moka gerbi-
ti ir nusilenkti svetimiesiems, bet
jokiu būdu nepajėgia panašiai pa-
sielgti su savaisiais.

Toks konstatavimas, kiek skam-
ba paradoksiškai, betgi, mano ste-
bėjimai man sako, kad tolerantiš-
kumas dažniais atvejais yra tapęs
mums lietuviams net žalingu. —
Kas, ar ne jis naikina kukliausio
konservatyvizmo pradus ir kas,
ar ne jis, išplaukęs į internaciona-
linius vandenis, sudaro palankią
dirvą ne vien socializmui, bet ir
komunizmui? Todėl nepaslapstis
ir yra aišku, kodėl apie toleran-
tiškumą daugiausiai ir garsiausiai
kalba kairojo sparno žmonės ir
tie, kurie yra pasitraukę iš bent
koko politinio veikimo, pasidarė
vėjos pučiam, kuriems viskas yra
vienas ir tas pats.

Jeį prisiminsime Lietuvoje vei-
kusią liaudininkų srovę ir jos di-
džiavimąsi tolerantiškumu, tai pa-
stebėsime, kad ji apiro. Iš didžiū-
lės savo laiku srovės, likosi tik
saujelė, tik išimtis. O kur visi ki-
ti? Kur nūn didžioji liaudininkų
srovė? Nėra nei dvasios nei gar-
so. Vienus jų, išeinančius iš dr.
Vinco Kudirkos apsisprendimo,
tolerantiškumas nuvedė į anais
laikais Lietuvoje veikusią tauti-
ninkų srovę, o kitus, galima saky-
ti daugumą, tolerancija ir socia-
lizmas nuvedė į krašto okupanto
nasrus. Čia, va, ir yra šuo pakas-
tas, kodėl buvusieji liaudininkų
žmonės virto okupanto šulais Lie-
tuvoje.

Sutik lietuvišką toleranciją gat-
vėje ar kokiame nors parengime.
Žmogus, garsiai apie toleranciją
nuolat kalbąs, nors tave ir gerai
pažįsta ir pirmiau pamato tave,
nei tu jį, nepasveikins tavęs pir-
mas, bet dažniausiai lauks būti

pasveikinamas. Taigi, tolerancijos
reikalauja iš kitų, bet pats jos ne-
silaiiko.

Kaip prisimename, paskutinis
Nepriklausomos Lietuvos Ministe-
rių kabinetas buvo sudarytas ko-
aliciniais pagrindais, betgi, to lai-
ko vyriausios tvarkytojas, kad tu-
rėtų mažiau vargo, pasistengė eilę
pagarsėjusių kitų srovių toleran-
tų įtraukti į valdžios viršūnes. —
Įtraukti įtraukė ir nors šiandien
tą režimą neretas jų ir pakolioja,
bet jų tolerantiškumas tada nelėi-
do jiems pasiūlymo atsisakyti. O
kas gavosi, kai į kraštą pradėjo
veržtis sovietai? Į prezidento pra-
šymą pasisakyti dėl gnyimos
prieš užpuolėjus, visi save laikę
tolerantais pasisakė prieš bent ko-
kį pasipriešinimą. Ir tai nėra iš
piršto išlaužti samprotavimai, bet
ilgesnio nagrinėjimo ir stebėjimo
išdava. Žodžiu, mano nuosirdūs
stebėjimai mane įtikino, kad neriti-
botas tolerantiškumas gera lietu-
viui neneša ir gyvenimo pavyz-
džiai mane pastatė prieš jį.

Kai viename savaitraštyje, są-
ryšyje su santaričių suvažiavimu,
vienas spaudos bendradarbis —
džiaugdamasis sušuko, pabrėžda-
damas, savo veiklą sustiprinti —
suvažiuoja tolerantiškieji sante-
riciai, man pasidarė tikrai nei
šis nei tas. Ir tuo labiau, nes tas
spaudos bendradarbis, kiek teko
įsitikinti, nepasirodė tolerantu
kad ir Tautinių šokių šventės ad-
resu.

Rezienuodamas savo mintis,
norėčiau pasakyti, kad esmėje tole-
rancijos nesmerkiu, taigi ir tole-
rancijos smerkti nenorėčiau. Deja,
kol pasirinkę tolerancijos kelią ty-
liai ir nesigirdami, neišvalys šiukš-
lių, kurias jie patys pila, kitais žo-
džiaisariant, kol neišmoks būti
tolerantais saviesiems, išskiriant
komunistus, tol kalbėti apie tole-
ranciją ir girtis tolerantiškumu —
yra ne tik bergždžia, bet ir para-
doksališkai juokinga.

Lietuvos Atgimimo Sąjūdis

JAV Vietininkijos

SUVAŽIAVIMAS

LASo JAV Vietininkijos sky-
rių ir grandžių atstovų suvažiavi-
mas šaukiamas 1957 m. lapkričio
mėn. 9 — 10 d. d., Čikagoje. Orga-
nizaciniai vienetai, pagal Sąjū-
džio įstatus, susirinkimuose išren-
ka reikiamą skaičių atstovų, ku-
riuos ipareigoja suvažiavime daly-
vauti. Vieta ir laikas bus prane-
šta vėliau. Provizorinė darbų tvar-
ka skyriams, grandims ir atitinka
miems pareigūnams išsuntinėta.

Valdyba

Kultūrinis gyvenimas Čikagoje

"Margučio" 30 metų sukaktis

Spalio 27 d. minima žurnalo "Margučio" 30 metų sukaktis. Minėjimas įvyks Conrad Hilton salėje. Meninėje dalyje dalyvauja: pasaulinio garso dainininkė Lily Pons, solistas Stasys Baranauskas ir Čikagos simfoninis orkestras iš 70 asmenų, diriguojamas Lietuvos operos dirigento Vytauto Marijošiaus. Orkestras ir solistai išpildys lietuvių muzikos ir dainos kūrinius. Po koncerto bankietas ir šokiai. Tai bus viena iš pudingiausių lietuvių muzikos ir dainos švenčių.

"Sandaros" koncertas

Savaitraščio "Sandaros" koncertai įdėmi tradicijon rengti rudeni, įvairia, įdomia ir reta programa, įtraukiant ne tik čiagimius, bet ir tremtinius menininkus. Šie metinis, tradicinis rudens koncertas įvyks lapkričio 3 d. Lietuvių Auditorijoje.

Balfo koncertas

Spalio 6 d. Marijos aukšt. mokyklos salėje įvyksta Balfo koncertas. Programoje: "Dainavos" ansambelis, vadovaujamas muz. S. Sodeikos, stato St. Šimkaus operetę "Iševiai".

Lituanistikos kursai

Lietuvių Seselių Lituanistikos Institucijos kursai šiemet vyko Čikagoje, kazimieriečių globoje, rugpjūčio 18-28 d. d. Dalyvavo apie 400 seselių mokytojų iš keturių lietuvių moterų vienuolynų. Vadovavo seselė M. Eucharista. Buvo plati lituanistinė programa: lietuvių kalba, literatūra, tautosaka, istorija, tautodailė, tautiniai šokiai, dainos, muzika. Lektoriais buvo: J. E. vysk. V. Brizgys, prof. J. Brazaitis, dr. A. Vasy, muz. L. Šimutis, inž. arch. J. Mulokas, J. Daužvardienė, muz. J. Kreivėnas, dail. Br. Jameikienė, prof. A. Varnas ir kt. Be to, lektoriavo ir seselės: M. Bernarda, M. Perpetua, M. Felicija, M. Cecilija Marija, M. Leona, M. Eucharista ir kitos. Buvo pravestos ir dainavimo pamokos. Kursai turėjo geriausių pasiekimų. Tai yra didelis pašas į lietuvių išsilavinimą. Kursų tikslas — paruošti lietuviškas seseles mokytojas parapijinėms mokykloms.

Mazoji seminarija

Tėvai Marijonai atidarė Marian Hills (Čikagos priemiestyje) mažąją seminariją berniukams,

norintiems būti kunigais. Kursas išeinamas su susiprintomis lietuvių ir lotynų kalbomis. Priimami mokiniai, baigę pradinę mokyklą. Seminarijos rektoriumi paskirtas kun. dr. V. Rimšelis.

Operetė "Šikšnosparnis"

Pagarsėjęs "Pirmyn" choras, kuriam vadovauja žinomas muz. Kazys Steponavičius, spalio 13 d. Sakalų salėje stato J. Štrauso III-jų veiksnių operetę "Šikšnosparnis". Dalyvauja solistai: operos sol. Alg. Brazis, Onuks Stephens, A. Peškys, Alb. Snarskis, Praurimė Krasauskaitė, J. Avelis, J. Lau rušonis, dr. C. Svenciskas ir pilna me sūstata choras. Dirigentas — K. Steponavičius, akomponuoja naujas muzikas Jonas Švedas. — "Pirmyn" choras kitamet minės 20 metų, kai jis aplankė Lietuvą. Davė 20 koncertų visoje Lietuvoje ir visą pelną paskyrė Ginklų Fondui.

Veikia dvi baletų studijos

Baletmeisterio Simo Velbasio baletų studija, veikianti Bričpore, įžengė į septintuosius metus. Daugejant mokinių skaičiui, pernai įsikūrė Marketparko kolonijoje. Moksias abejose studijose prasišėjo.

Meno korp. "Šatrija" šventė

Studentų ateitininkų meno korporacijos "Šatrija" šventė įvyksta lapkričio 16 d. Bus gražiai paminėta įvairia programa, kuriai išpildys patys šatriininkai. Korporacija įsikūrusi dar Lietuvoje ir tren tyje — Amerikoje atgaivinta.

Dainava ir pasirodys

Dainavos ansambelis mažai turturėjo atostogų ir įsitraukė į darbą — ruošdamiesi naujai programai, kuri bus išpildyta dar šį rudenį. Ansambliui vadovauja žinomas muz. Stepas Sodeika.

Vytauto Mačernio poezija

"Literatūros Lankai" savo bibliotekos antruoju leidiniu spausdina Vytauto Mačernio kūrybinį palikimą. Vytautas Mačernis yra vienas ryškiausių mūsų žeminių kartos poetų, žuvęs 1944 metais Lietuvoje. Lig šiol jo raštų tebuvo išleistos tik "Vizijos" 1947 metais Romoje. "Literatūros Lankai" dabar spausdinamas poeto raštų tomas apima visą rašytojo kūrybą: "Vizijas", "Metų Sonetus", gausius paskirus eilėraščius ir naujus, niekieno dar nežinomus, jo poetinio žodžio ciklus.

Truputis iš anų laikų

— Šiemet sukako 50 metų, kai pasirodė pirmosios lietuviškos plokštelės, kurios buvo įdainuotos Rygoje, Rygos politechnikos lietuvių studentų "Vilties" ansambliu. Ansambliui vadovavo muz. Aleksandras Kačanauskas.

— 1557 m. Vilniuje buvo įsteigta pirmoji lietuviška spaustuve. Tai šiemet sukako 400 metų. Ją įsteigė Pranas Skorina. Anksčiau, prieš atsikeliant į Lietuvą, knygas spausdino Pragoje, Čekijoje.

— Paminėtina, kad šiemet suėjo 400 metų, kai buvo pravesta Lietuvos valakinė žemės reforma. Ją įvedė 1557 m. D. L. K. Žigimantas Augustas. Tokiu patvarkymu jis Lietuvos žemės ūkį padarė pavyzdgingiausiu visoje Europoje.

— Pirmasis lietuvių kalbos žodynas yra paruoštas K. Širvydo ir išėjo 1629 m., pavadintas "Dictionarium trium linguarum". Vėliau sutinkame — 1747 m. P. Ruhigio, 1800 m. — K. G. Mielkės, 1870 m. — Fr. Kuršaičio ir kitų, kurių medžiaga naudojota ir vokiečiai kalbininkai.

— Kristijono Donelaičio idilinė didaktinė poema, parašyta heg zametru "Metai", pirmą kartą iš spaudos išėjo 1818 m. Ją išleido Karaliaučiaus universiteto prof. dr. L. G. Reza, gimęs Karvaičiuose, prie Nidos. Ir pats poemos su skirstymas į keturis metų laikus yra paties prof. dr. L. G. Rezos. K. Donelaičiui gyvam esant, niekas nebuvo spausdinta ir tą padaryti neleido jo kukulumas. Jis savo raštus skaitydavo tik bičiulių ratelyje, o sykiais pasinaudodavo ir

Kariuomenės

39-tai sukakčiai koncertas

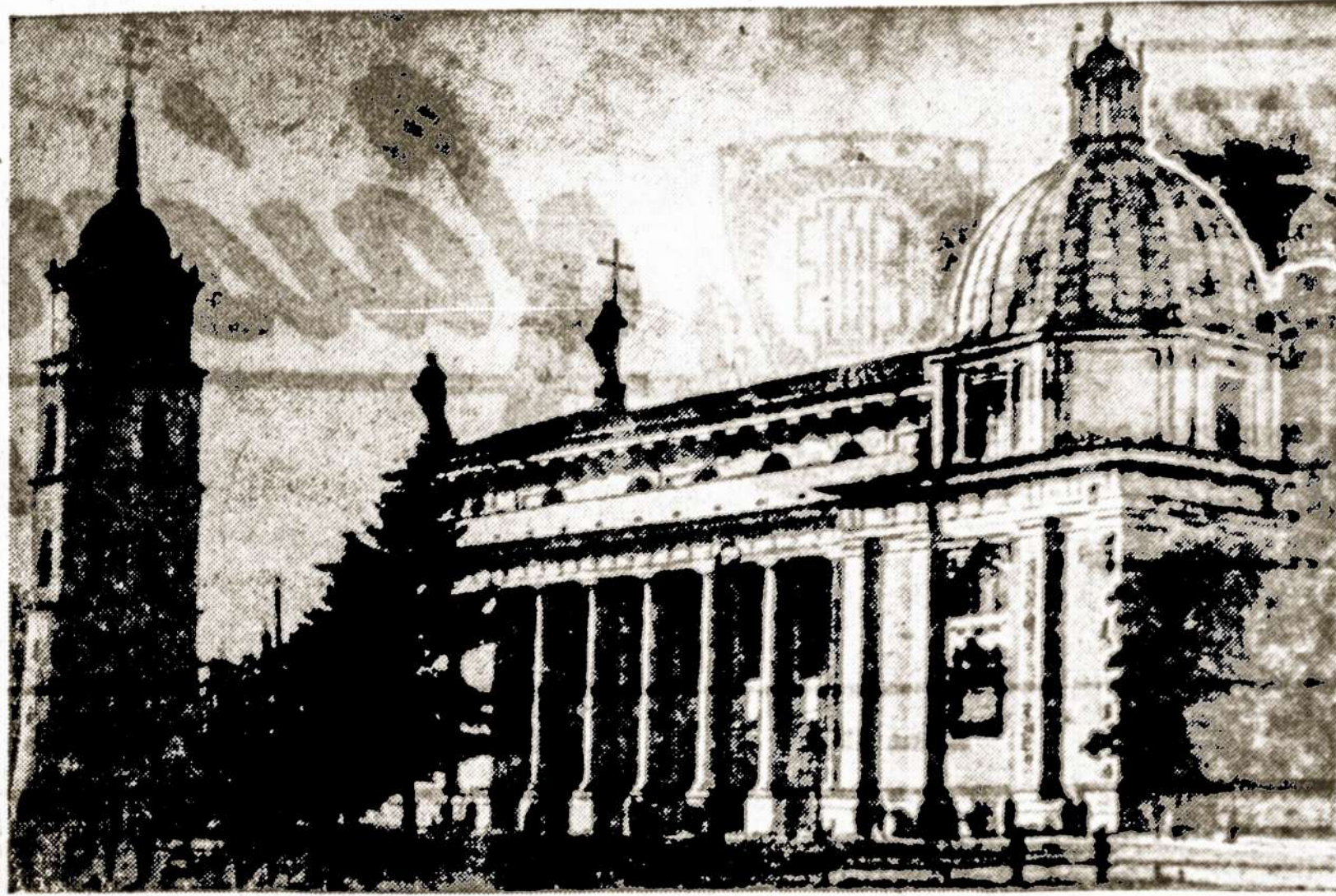
L. K. Birutės D-ja lapkričio 23 d. ruošia koncertą — baliu, Lietuvos kariuomenės 39-jai sukakčiai paminėti. Koncertas įvyks Ball Room patalpoje, 3504 So. Western Ave. Draugija yra veikli ir jos koncertai vieni idomiausių, ypač reta programa. Dr-jai vadovauja žymi veiksėja Sof. Ozėlienė.

Lietuviai Čikagos operos chore

Chicago Lyric opera sezoną atidaro spalio 11 d. J. Verdi opera "Aida". Vaidinimais tęsis 7 savaites. Operos chore dalyvauja: Prudencija Bičkienė, Roma Mastytė, Antanas Peškys ir Jonas Vaznelis. Kai kurie jų gauna operose ir solistų roles.

Premijos įteikimas ir koncertas

Dienraščio "Draugo" koncertas ir premijos įteikimo vakaras bus vasario mėn. 8 d. — kitais metais, Sakalų salėje. Tai bus septintoji "Draugo" premija, kurios šiemetinės premijos menecatas yra ūkininkas Jonas Andriulis. Jau atsiųsta 4 veikalai.

Vilniaus Katedra, kur išlisi Vytauto Didžiojo palaikai.

sakykla vietoje pamokslu. "Metų" išėjo keliolika leidimų, net ir svetimomis kalbomis. Išleido ir bolševikai, pasinaudodami Nepriklausomais laikais Lietuvoje išleistu leidimu, bet išmesdami dail. V. K. Jonyno iliustracijas, o jiems iliustravo dail. V. Jurkūnas, panaudodamas rusiškus tipus ir sugadino veikalą.

— Rygoje, Latvijoje, 1907 m. buvo įkurta lietuvių švietimo draugija "Žvaigždė", kurios tikslas buvo rūpintis lietuvių mokyklomis. Draugija te veikė tik 10 metų, užsidarydama 1917 m. Ji per tą laiką išlaikė penkis pradines mokyklas, ruošė suaugusiems kursus, steigė bibliotekas — skaityklas. Net ją paremdavo ir Rygos miesto savivaldybė, bet mažai, tegavusi tik 1.000 rublių, o turėjo pajamas daugiausiai iš vakarų, aukų ir nario mokesčio. Taigi, su kanka 50 metų nuo jos įsisteigimo.

— Pirmoji popierio gaminių dirbtuvė Lietuvoje įsteigta Vilniuje 1522 m. Bet ir kituose Lietuvos miestuose buvo popierio gaminių dirbtuvių. Viena iš tokių žymėsių, tai buvo Raseiniuose. Bet XVIII šimtmečio pradžioje jau veikia ir Prienuose, Jono Šulco vado vaujama, kuri išdirbdavo gana gerą popierių, kuris pasiekdavo Lenkiją, Prancūziją ir kitas valstybes. Popieris turėjo ir vandenzenklus, daugiausia, tai svirno kraigo viršūnė, pamarginta žirgeliais, o viduje — avilys. Vandenzenklis parremtas šaknimis, kaip stiprybės ir gyvybės simbolis.

— Seniausioji lietuvių parapija Čikagoje yra šv. Jurgio parapija, įkurta 1892 m. kovo 2 d. — Pirmuoju klebonu buvo kun. J. Kolesinskis, vėliau — kun. M. Kriaučiūnas, kuris išklebonavo 25 metus, kun. prel. M. L. Krušas, o šiuo metu — kun. prel. Urbas. — Lietuvių mokykla įkurta 1894 m. Iki 1897 m. mokytojuo pasaulietis, vėliau — seserys nazaretės, o nuo 1923 m. — kazimierietės.

"AUŠROS" LEIDYKLA JAU DIRBA

"Aušros" knygų leidykla, įsisteigusi Vokietijoje, jau atidavė spausdinti žurn. savanorio kūrėjo, Vyties Kryžiaus Kavaleriaus, St. Butkaus knygą "Vyrai Gedimino Kalne". Ši įdomi atsiminimų knyga pasirodys Lietuvos Kariuomenės Šventės progą, šį rudenį, turės apie 200 pusl. ir JAV kainuos iš anksto užsisakiusiems 2 dol., vėliau perkant — 2.20 dol. Šią knygą užsisakyti ir "Aušros" šerūs įsigyti JAV galima:

1. Mr. M. Lunecas, 4847 So. Kilpatrick Ave., Chicago 32, Ill. Tel. LU-dlow 5-0492; 2. Mr. J. Valakas, 408-10, 2nd. St. Brooklyn 11, N. Y.; 3. Mr. Vaičjurgis, 448 E. 7th. St. So. Boston 27, Mass; 4. Mr. J. Vaičaitis, 128 "O" St., So. Boston 27, Mass.

"Aušros" leidykla ieško platintojų: Los Angeles, Detroit, Philadelphia, Pittsburgh, St. Louis, Waterbury ir kituose miestuose, kur gyvena lietuviai. Kreiptis: Mr. M. Lunecas, 4847 Kilpatrick Ave., Chicago 32, Ill. arba: "Aušra", 13-b / Memmingen, Postfach 201, W. Germany.

Visi knygų platintojai yra prašomi siūsti užsakymus knygai — "Vyrai Gedimino Kalne".

Naujas "Laisvojo Pasaulio" N-ris

Šiomis dienomis iš spaudos išėjo antrasis "Laisvojo Pasaulio" numeris, leidžiamas Antikomunistinio Fronto, New Yorke.

Antrasis numeris yra daug įdomesnis ir gyvesnis, nes paliečia komunistiškų skandalus lietuvių tremtinių gyvenime bei organizacijų veikloje.

Žurnalas iliustruotas kainuoja tik 2 dol. metams ir 1 dol. puosei metų. Užsisakyti galima šiuo adresu: "Laisvasis Pasaulis", 86-73-78 th. Str., Woodhaven, N. Y. Skaitykite "Laisvąjį Pasaulį" ir remkite Antikomunistinį Frontą.

EILERAŠČIAI

Vincas Krėvė

Ant tėvilio didžio dvaro
Žalias ievarelis,
Tam ievare, tam žaliajam —
Raibas sakalėlis.

Ant tėvilio didžio dvaro
Naujoji stonelė,
Ten balnoja bernužėlis
Bėraji žirgelį.

Balnodamas, žabodamas
Su žirgu kalbėjo:
— Vaj žirgeli, tam bėreli
Nunešk į dvarelį.

Nunešk mane į dvarelį,
Kur jauna mergelė,
Baltų rugių plovėjelė —
Tai ji audejelė.

Kur kaselės ko gelsviausios,
Akys mėlyniausios,
Skersnais žingsniais — kai gulbelė,
Kalba — lakštingelė.

Ir atsakė raitelėliui
Bėrasnis žirgelis:
— Ne pas mani, bernužėli,
Klauski pas širdelę.

Toj mergelė ko daliausia,
Kuri mylimiausia,
Kur vaikščiojai, bernužėli,
Vakar po langeliu.

Jos daržely žalia rūta,
Galva vainikuota,
Ant petelių plonos drobės —
Tai ji audejelė.

Ir žingsneliais, kai gulbelė —
Skersnais jos žingsneliai,
Jos kalbelė, kai lakšutės —
Meilūs jos žodeliai.

Anksti keliant, vėlai gulant,
Dainelės dainuoja,
Ir bernelį dažnai mini,
Kurį labai myli.

Iš "Vainikai", 1921 m.

Jurgis Sališkis

BEDUGNĖ BEDUGNĖ SAUKIA

Gal būt todėl ji verkė, jog tai buvo birželyje. Naktis ka tik atėjus; tikriausiai tai buvo pavėlavęs vakaras, kuris nusileido į klonį, prisiglaudė prie šiltos žemės ir išsiklausė į svirplių čirškėjimą. Iš tiesų, ant kalvos buvo puiku. Už nugaros, kur jiedu sėdėjo, čia pat prasidedanti pamiškė, vos girdimas pušų ošimas, kuris visuomet taip nesuprantamai pasakiškas atrodė, o priešais nuolaidi pakalnė, nesibaigianti išsiringusiu pilku vieškeliu; už jo į krūvą susispietusios sodybos, tamsių beržų ir liepų kepurės, bažnyčios bokštas ir toli, tamsiais miškais susijuošęs, horizontas. Viskas skendo sidabro šviesoje, be kurios sunku įsivaizduoti birželio naktį. Pakeli akis į dangų ir matai blydus, kuprotus debesėlius, kurie lydi kažkur skubantį mėnulį. O jis bėga ir bėga. Retkarčiais jam iš priekio užslenka debesio kraštėlis, tada valandėlei pasidaro tamsiau. Bet štai jis ir vėl išnėrė ir platiose aukštybėse, nei kelių, nei tikslo nepaisydamas, plaukia, plaukia.

Didelis ir aukštas atrodė dangus, o pats jautiesi lyg mažas

grumstelis, kietai prilipęs prie žemės. Ir nors kaip laimingas bebūtu, kažko dar norisi, laimė nepilna, permaža atrodė. Pasidaro graudu...

— Neverk, — kalbėjo Tomas ir glaudė ją prie savęs. — Aš tai ne tam tau pasakojau, kad tave pravirkdyčiau. Per dvidešimt dvejus savo gyvenimo metus aš šokinėjau nuo vieno bedugnės krašto ant kito, kovojau su gyvenimu lyg su tigrū, norinėiu mane sudraskyti. Užtenka paslysti, tada krenti greitai ir be atodairos, jausdamas kaip tave traukia bedugnė vis gilyn ir gilyn. O aš paslydau. Aš tau jau pasakojau, kaip ir kodėl netekau vilties. Ar tai nebaisus? Tiesa, kai kada pajuntu, jog manyje dar kažkas yra, kažkokia paslaptina, nesuprantama jėga. Tokiais momentais trokštu naujų žygių, naujų kovų su pavojais. Jaučiuos tada atgimęs, pajuntu gyvenimą ir gaivališkai stengiuosi išikilti iš tos amžinai mane siaubiančios tamsos. Krūtinėje pasidaro neramu, bet gera. Čėriuosi tada pats savimi ir galvoju, jog esu skirtas naujiems, dideliems žygiams atlikti. Paskum ir vėl pa-

sidaro baisu, jog tai tik ekstazė ir, pagrindas ima siūbuoti po kojomis.

Dabar aš suradau tave. Žinau, kad yra žmogus, kuris mane myli. Bet...

— Kas "bet"?
— Rytą aš turiu išvažiuoti.
— Žinau, žinau Tomai, tu turi nujautimą, jog manęs daugiau nebematysi. Aš nenoriu tuo tikėti, bet baisu daros prisiminus; jog tu rytą išvažiuoji, o bolševikai prislėnkė prie mūsų sienų. Tu mane palieki...

— Ar tai tavo priekaištas, Bro ne? Manęs laukia pareigos, tėvynei duota priesaika, vienintelis man likęs idealas. Tu gerai supranti, jog aš būčiau ne vyras, jei-gu šią valandą svyruočiau. Tada aš nekėščiau pats savęs ir negalėčiau pažvelgti į tavo akis. Būk tvirta, Brone ir, jeigu mes išsiskirsim, štai mano patarimas: gyvenime dažnai patirsi neteisėsybes. Nebūk įjautri, nedėk tai arti prie širdies, nes tau pritruks ašarų, pritruks kantrybės. Prisimink, jog jautri širdis gera kitiems, bet bloga sau. Ją greitai sudraskys pasiūtę žvėrys žmogaus pavidale.

Pasiekęs vieną miesto aikštę, Tomas Kvedaras sustojo ir nusiluoštė prakaitą. Neapsakomas karštis ir dviejų dienų kelionė jam pakirto jėgas, kurių šiaip jis niekad nepristigydavo. Akys merkėsi nuo saulės, o galva sunki, it švininė.

Kauno vaidzas buvo visai netoks, kokį jis panašiu momentu tikėjosi matyti. Nesimatė nei ginkluoto lietuviško jaunimo, nei gatvėse statomų barikadų. Šalgtaviuose, alėjose, aikštėse išlėjęsi basi kareiviai, gatvėmis traukė su muštis voros. Kiti važiuojo nedeliuose ūkininkų vežimuose, su jais kartu moterys ir vaikai, arba prie vežimo pririšta juos sekė išvargusi karvutė. Kai kurie durni kareiviai miegojo išdažuotose krautuvų vitrinose.

Besikeldamas keltuvu į Žalialkni, Kvedaras girdėjo, kaip vienas lietuvis kariškis pats save ir kitus ramino:

— Atrodo, — sakė jis, — kad dar ilgai teks Kaune pabūti. Šią naktį Savanorių prospektu praėjo begalės šarvuotų dalinių, visiška naujų, matyt, dar nebuvousių fronto linijose. Ir apskritai — visais keliais traukia pastiprinimai iš Vokietijos. Nemanau, jie pulkiai supranta, kad nesulaikę prie-

šo dabar — jo jau niekad nebusu riau.

— Bet juk jau paimtas Vilnius, — įsiterpė viena moteriškė. — laikys. Savo žemėj vokiečiai neka Mano pažįstama šiandien pat girdėjo per radiją.

— Netiesa, — šoko iš karto keli balsai. — Rusai stovi apie penkiasdešimt kilometrų nuo miesto ir šiomis dienomis priekin nejudą. — Ponai, vakar Zarasus užėmė bolševikų partizanai. Visus gyven tojus išrikiavo miesto aikštėj ir po to sušaudė. Vyrus, moteris ir vaikus...

— Ką šnekat, juk aš tik šiandien atvažiuavau iš Zarasų, — sugėdino išsišokusį kitas ponas.

Eidamas Žalialknio gatvėmis, Kvedaras matė vėl tą patį vaizdą. Prie daugelio namų stovėjo vežimai arba sunkvežimiai, į kurį krovė daiktus, arba kitas pravažiuodavo pro šalį ligi dangaus prikraudas daiktais ir žmonėmis. Visi, kas tik galėjo, skubino išvažiuoti iš miesto; dar daugiau, iš Lietuvos. Nors ir prieš šaly, kur užslenietis už nieką nelaukomas, bet tik ne pas bolševikus.

Namuose tėvus rado giliai susirūpinusius. Motina verkė, tėvas rūkė vieną papirosą po kito ir susinervinęs, kalbėjo:

— Aš sakau tvirtai, iš Lietuvos niekur nevažiuosiu. Jeigu bus lemta, mirsiu kankinio mirtimi savo žemėj. Klek man ir taip be liko gyventi?

Sūnus skubiai pasisveikino su tėvais ir, sužinojęs jų pasikalbėjimo turinį, nustebęs paklausė, argi jau iš tiesų yra iškilęs klausimas bėgti iš Lietuvos. Juk visą laiką kalbėta, kad atėjus momentui, ginsimės ir laimėsime arba žūsimė. O momentas, kaip tik dabar atėjo.

— Sūnau, nejaugi tu manai, kad vieni lietuviai nors vieni valandai galėtų sulaukyti bolševikus tada, kai jų nesulaiko vokiečių kariuomenė? Yra dvi išeitys: arba pasitikėti Aukščiausiu ir likti Lietuvoje, arba bėgti Vokietijon. — Dabar kiekvienas yra susirūpinęs gauti sienai peržengtį leidimą. Jeigu pats manai bėgti, galiu tau padaryti šį paskutinį patarnavimą ir parūpinti Durchlassheina. Bet aš pats lieku. Daryk kaip išmanai ir, jeigu randi, jog tai tau būtų geriau, nesurišk savo likimo su mūsų. Tavo keliai kiti, — užbalgė tėvas.

(Bus daugiau)

Mažoji Lietuva Nemuno delta

A. Nevardauskas, Čikaga

Š I E N A P I Ū T E

Su atolo nuėmimu atsitinka vi-
saip, nes tuo laiku gana dažnai
prasideda liūtys. Vasara jau bū-
na priartėjusi prie rudens ir ato-
las taip greit nedžiūsta, kaip pir-
moji žolė. Juk per pusdienį žolės
neišdžiūvinsi. Dėl šitos priežasties
kartais atolas pradalgėse ir supsis
ta. Bet be šitos yra dar viena ap-
linkybė, kuri atolą sunaikina. Tai
rudens potvyniai.

Prasidėjus rudens liūtims, sun-
kiai džiūstąs atolas yra sumeta-
mas į kupetaites ir laukiama gied
resnio oro. Tuo tarpu iš Nemuno
aukštupio ir intakų vandens kiekis
deltoje didėja ir semia jo krant-
tus. Kai tokio Nemuno deltoje
vandens pakilimo metu pradeda
pušti stiprūs vakarų ir daliniai
šiaurvakarių vėjai, į Kuršmarės
bangomis yra varomas Baltijos
vanduo ir Kuršmarių vandens lygis
pakyla. Kelioms dienoms to-
kiam vėjui papūtus, jis tiek pakyla,
kad vis naują iš jūrės vandenį
į Kuršmarias benešdamas, kiek
sulaiko Nemuno žiotyse iš aukš-
tupio atnešto vandens nutekėjimą
ir vanduo Nemuno deltoje prade-
da dar daugiau kilti. Būna atsitik-
imų, kad iš jūros vėjo varomas
vanduo, Atmatos, Skirvytės, Vy-
tinės ir Pakalnės upėmis nebesu-
spėja grįžti į jūrą ir pradeda tekėti
priešinga kryptimi. Vėjo spaud-
žiamas ir trumpomis bangomis
bangaudamas, lyg skrendančių
gulbių pulkais, kelių valandų lai-
kotarpyje po vandeniu paslepia
didžiausius žemės plotus. Nemu-
no deltoje jis užlieja net iki 30—
35 kilometrų pločio sausumą. Ato-
lo kupetaitės skęsta vandenyje.
Vėjas lyg tyčia jas negailestingai
drasko, neša į krūmus, arba išpe-
šiojes išnešioja.

Rudens potvyniai daugiau Ne-
muno deltos gyventojams padaro
nuostolių, nei pavasario. Ypač
nuo jų kenčia Vorunės ir Pakalnės
kaimų daržovių augintojai ir
Skirvytės kaimas. Kad nuo potvyni-
ų apsigynus, yra vienintelė prie-
monė — apsitverti pylimais. Kai
kurie kaimai yra tai padarę. Vo-
kiečiai savo pusėje esantį Skirvy-
tės kaimą tokiu pylimu buvo ap-
tvėrę.

Šienas ir kontrobanda

Pasieniose, kontrobandininkai
kiekvieną progą išnaudoja iškišti
nelegaliai įgabentoms prekėms.
Prasidėjus šienapūtei, kada žmo-
nės suvažiuoja šienauti pievas, o
jas šienaujant savaitei ir daugiau,
kontrobandininkai tuo laiku sten-
giasi įgyti daugiau pažinčių su
šienautojais. Jiems nesvarbu, ko-
kios to viso pasekmės. Jiems svar-
bu nelegaliai įgabentoms prekėms
greičiausiai iškišti ir sprukti. Tuo
būdu ūkininkams susidaro proga
daug pigiau reikalingus daiktus
išsigyti. Merginos perka šilkinėms
suknelėms medžiagas, vyrai dvira-
čius, muzikos instrumentus. San-
tūresniems ūkininkams kontraban-
dininkai sugeba įpiršti padargams
reikalingus reikmenis: vėnis, uk-
noliūs, pasagas ir daug kitokių
reikalingų daiktų. Naminės dary-
tojoms, kontrobandininkai atgabe-
na didesnius kiekius pigių mieli-
lių. Kontrobandininkai nelegaliai
visa tai įgabena į pievas, o ūkinin-
kai stengiasi su šienų parsigabenti
į namus.

Šitokiame biznyje pasitaikydav-
o ir gana skaudžių atsitikimų.
Pasieniočiai nuošalyje stovėdami
stebėdavo, kai šienas buvo krauna-
mas ir vežimas. Pastebėję vežimą
nelegalių prekių prikrautą, pake-
lyje į namus sulaukydavo. Pagal
Lietuvoje veikusius muitinės įsta-
tymus, buvo sulaikomos ne tik

nelegaliai įgabentoms prekėms, bet
ir jas gabentusios priemonės. Tuo
būdu, pagautas vežant šiene ne-
legalias prekes, jas vežusius nusto-
davo ne tik vežimo ir arklų, bet
ir šieno. Geriau sekėsi tiems, ku-
rie nelegaliai išgydavo dviračius.
Mat, Klaipėdos krašte nebuvo rei-
kalingi dviračiams registracijos
numeriai, kaip buvo Didžiojoje
Lietuvoje. Užmetus seną dviračį
ant šieno vežimo, ūkininkas vež-
davo namo, o iš šeimos narių ar
samdinių, galėjo namo drąsiai va-
žiuoti ant naujo dviračio. Kokių
nemalonių ūkininkai kartais
dėl menkniekių turėdavo, geriau-
siai rodo žemiau talpinamas vaiz-
delis.

Žiemos metu, Elenos saloje be-
kraunant šieną į porines roges,
prisistato kontrabandininkas ir
įperša ūkininkui keletą bonkų žu-
vų taukų ir denaturuoto spirito.
Šieną saugas sargybinis nuošaliai
stovėdamas pastebi. Jis palaukia,
kol šieną ir pirkėjas prekes pak-
krauna. Ūkininkas važiuoja, o
pasieniočiai pridengtomis vietomis
seka. Išvažiavus iš Elenos salos
ant Skirvytės upės, kuria žiemos
metu nuo Rusnės bažnytkaimio
iki pamario ledu vyksta susisieki-
mas, leidžiasi ledu, kad net ledas
aidi. Kelias geras. Arkliai taip
pat. Ūkininkas, arklus botagu ra-
gindamas, leidžiasi Rusnės krypti-
m, kur buvo išduodami leidimais
važiuoti į krašto gilumą. Mat,
Skirvytės upe važiuojantieji, bu-
vo laikomi susisiekusiais su užsie-
niu ir turėjo pereiti Rusnės perei-
namą punktą. Čia nemaža eilė
rogių, prikrautų šieno, laukė savo
eilės. Neišvengė šito ir kontraban-
da gabentų ūkininkas. Kol priėjo
jo eilė atlikti muitinės nustatytus
formolumus, prisistatė ir jį sekęs
policininkas. Jis iš tolo sekė for-
malumų atlikimą ir apžiūrėjimą.
Muitinės valdininkas paprastai vie-
noje kitoje vietoje geležiniu įie-
mu pasmaigstęs šieną, leisdavo va-
žiuoti toliau. Pro muitinės kont-
rolę paspruko ir minėtas ūkinin-
kas su nelegaliai gabentomis pre-
kėmis.

Nieko muitinės valdininkui ne
sakęs apie paslėptas prekes ir ga-
vęs leidimą važiuoti, leidosi namo.
Bet kai tik išvažiojo iš muit-
inės zonos, sekusio policininko
buvo sulaikytas ir pristatytas į
muitinę. Padarius nuodugnesnį
apžiūrėjimą, nelegaliai vežamos
paslėptos prekės buvo surastos.
Dėl keliolikos litų vertės surastų
prekių, buvo konfiskuota ne tik
nelegaliai gabentoms prekėms, bet
arkliai ir rogės su šienais. Po ke-
liu dienų tas pats ūkininkas turė-
jo iš viešų varžytynių pirkti savo
arklius, roges ir šieną ir apsimo-
kėti muitą už gabentas prekes
bei baudą už nelegalų įgabentą.

Verta pažymėti, kad Klaipėdos
krašte nemažas skaičius suvokie-
tėjusių ūkininkų, kontrobandines
prekes kaip aukščiausią vertin-
davo už vietos gaminius. Todėl ne
vienas tokių ūkininkų kontraban-
dininkų iš Vaterlando įgabentą
prekes, lyg kokias relikvijas, gau-
dydavo ir noriai pirkdavo, įsivaiz-
duodami, kad tuo būdu palaiko
tamprius ryšius su dvasios nešėja
Vokietija.

Iš kovų su naciais

Paskutiniame kare, vokiečių
frontams išsiplėtus ir gavus skau-
dų smūgį ties Stalingradu, fron-
tuose pradėjo trūkti gyvosios jė-
gos. Nors ir iškrapštė savo pasku-
tinius rezervus, paskutinės atsar-
gas, bet frontuose pasidarėsių
plyšių užkūsti nepajėgė. Šitokiai
situacijai susidarius, vokiečiams
neliko kitos išeities, kaip frontus
lopinti užimtų kraštų žmonėmis, o
ypatingai tų kraštų, kurie buvo
nusistatę prieš bolševikus. Tokį
savanorių verbavimą vokiečiai
vykdė ir Lietuvoje, tik čia jiems
gana sunkiai sekėsi. Lietuvos jau
nimas nematė tikslo ginti okupan-
to reikalus. Tuo tarpu vokiečiai
griežė dantimis, bet skelbti mobi-
lizaciją nedrįso.

1943 m. ankstyvą birželio mėn.
rytą, 5 val., suskambėjo mano te-
lefonas ir pakėlęs ragelį išgirstu
vokiečių karo žvalgybos Vilniaus
srities viršininko padėjėjo prislėg-
tą balsą, pagal kurį buvau kvie-
čiamas vykti pas karo žvalgybos
viršininką svarbiu reikalu. Karo
žvalgybos viršininkas buvo reicho
vokietis, o jo padėjėjas, kurs bu-
vo ir vertėju, 1940 metais Lietuva
okupavus sovietams, kaip repatri-
jantas atsidūręs Vokietijoje, ir tu-
rėjo tarnauti vokiečių kariuome-
nėje prie Karo Žvalgybos srities
žvalgybos viršininko, vertėju ka-
ro valdininko laipsnyje.

Laiko buvo pakankamai, todėl
dar prieš 8 val., buvau Vilniaus
srities vokiečių karo žvalgybos
viršininko istaigoje. Jo padėjėjas
radau prislėgtą, be nuotaikos ir
išvargusį. Tik man įėjus, jis šnib-
zdėjo: "Blogai. Prasidėjo lietuvių
areštai. Šią naktį aršavo finansų
Tarejį ir dar kelis. Yra numaty-
ta masiniai lietuviškos inteligenti-
jos areštai. Jau trečia para, kaip
aš esu be miego. Aš kovuju, įrodi-
nėdamas jiems, bet rudmarškinį,
nei savo viršininko perkalbėti ne-
pajėgiu. Viršininkas net supyko
ant manęs ir davė suprasti, kad
pasieškos kito vertėju, o mane iš-
siųs į frontą. Viršininkas tiesiog
įtūžęs ant lietuvių ir nežinau ar
pavyks ir Tamstai su juo susikal-
bėti, nors jis Jūs ir gerbia".

Aš vertėjį suraminau, kad gal
nėra taip blogai, jei iškvietė ma-
ne, ir paprašiau, kad praneštų
Žvalgybos viršininkui, jog aš at-
vykau. Neužilgo buvau paprašy-
tas pas viršininką užėiti.

Įėjus į kabinetą, viršininkas ne
besutiko manęs taip, kaip buvo
sutikęs anksčiau. Jis stovėjo už il-
go rašomojo stalo ir galvą pana-
rinęs, žiūrėjo į grindis. Pasisvei-
kinom iš tolo, įprastu būdu ir
mandagumu. Bet kada paprašė
sėsti, jo balsas buvo šaltas. Aš nu-
sidaviau negirdįs jo prašymo ir
stovėjau. Jis taip pat stovėjo ir
tebežiūrėjo į grindis. Išžiūrėjęs
geriau, buvo pastebima, kad jo
skruostai ir smakras konvulsingai
trukčiojo. Matėsi, kad norėjo su-
sikaupti, bet būdamas labai išvar-
gęs, nestengė. Pagaliau pakėlęs
galvą ir pastebėjęs, kad aš vis dar
tebestoviu, dar kartą paprašė ma-
ne atsisėsti, o pats perėjęs per
kambary atsisėjo prie stalo ir iš-
dėjo: "Tai Lietuvos inteligentijos
darbas. Ji kalta ir vokiečių tauta
jai nedovanos". Kai vertėjas ver-
tė viršininko žodžius, aš gaudžiau
si nuo ko pradėti. Man kilo stai-
gi mintis ir aš nutariau kilti prie
luomų:

— Pone kapitone, Jūs nepažis-
tate lietuvių tautos. Pas mus luom-
ų nėra. Mes visi esame ūkinin-
kų sūnūs ir dukros. Mūsų kraštas
— žemės ūkio. 80% krašto gyven-
tojų ūkininkai (nuošimtį pasaki-
kiau, koks į galvą pakliuvo). Mes
esame sena tauta, bet svetimųjų
teriojama. 125 metus nesėme sve-
timą jungą ir tik po pirmojo pa-
saulinio karo atgavome nepriklaus-
omybę. Nepriklausomybės kovo-
se kovojome visi kartu. Kuo aš
galū būti geresnis už brolių, su ku-
riuo kartu kovojau, ar todėl, kad
kovoms nutilus jis nuėjo ūkinin-
kauti, o aš valdininkauti? Mes
visi esame jautrūs savo tautos ir
valstybės reikaluose. Mūsų ūki-
ninkai atydziai seka pasaulio po-
litiką, skaito spaudą ir kaip jam
vienam ar kitam klausime pa-
siegti, inteligentų neklausia. Greičiau
inteligentai atsižiūri ūkinin-
kų, nei pastarieji inteligentų.

Žvalgybos viršininkas lyg pa-
gyvėję, atsisėdo prie stalo ir visai
normaliu balsu pasakė:
— Tada aš nesuprantu, kaip
Lietuvos ūkininkai neina kovoti
bolševikų?
— Tokiam pokalbiui nepasiren-
gus, man nebuvo lengva raiityti.
Pradžioje, daug tiesos pasakyti tie-
siai į akis vengiau ir pokalbį prie
tiesos vesdamas, račiausi:
— Jei bolševikai būtų prie
Dauguvos ir jūs duotumėte mums
ginklus, nei vieno vyro neliktų na-
muose. Bet dabar, kai bolševikai
tebėra prie Volgos ir mūsų vyrus
norite išvežti už savojo krašto ri-
bų, ūkininkas nemato reikalo.
Kapitonas lyg truputį užsiga-
vęs, pakijo:
— Bet mes jus išvadavom iš
bolševikų.
— Už išvadavimą lietuviai yra
dėkingi, bet ką jūs davėte jiems
juos išvadavus. Valdininkajai ir
miestelėnams kortelės, pagal ku-
rias išgyventi neįmanoma. Čia
kapitonas mane pertraukė pabrėž-
damas, kad vokiečiai tėvynėje ne
daug didesnes maisto normas gau-
na ir dėl to badu nemiršta.
— Kad vokiečių tauta nedaug
didesnes normas gauna, tai tiesa.
Bet visgi didesnes. Be to, vokie-
čių tauta, nuo 1914 m. nepersival-
go, kai mes visą laiką buvome pa-
kankamai prisisotinę. Iš karto to-
kios normos mums yra katastrofiš-
kai mažos ir esame priversti vog-
ti, pabrėžiau, ir, jam nesugau-
dant, tęsiau toliau: Tamstai yra
žinoma, kad ūkininkui yra bran-
giausias nuosavas žemės sklypas,
kurį jis dirba. Į jį Lietuvos ūki-
ninkas yra jauges kūnu ir dvasia.
Atimti iš jo žemę, yra lygu jį nu-
žudyti. Bolševikai Lietuvos ūki-
ninkų nuosavybės atėmė. Jis lau-
kė vokiečių kaip saulės, kad bol-
ševikų atimta nuosavybė — žemė
jam bus gražinta. Bet ar Jūs jas
jiems gražinate? Ne!

— Žvalgybos viršininkas kiek su-
mišo, bet švelniai atsakė:
— Mes mieliai norime lietu-
viams žemes gražinti, bet mes ne
norime gražinti rusams ir len-
kams. Reikia išleisti labai kom-
pliktuotas įstatymas, o dabar karas
ir nėra laiko tokį įstatymą paruo-
ti.
— Pone kapitone. Leiskite su-
redaguoti įstatymą. Jis bus labai
trumpas: Bolševikų nusavintos že-
mės ir kitas turtas, gražinama jų
savininkams, išskyrus svetimtau-
čius. Taškas.
Kapitonas užsirašinėjo, o ver-
tėjas stovėdamas užpakalyje ma-
nęs, šnibzdėjo: Stasy, duok. Sa-
kyk daugiau. Jis jau negali apsi-
ginti... Vertėjo paskatintas, te-
siau:
— Jūs, ne tik ūkininkams že-
mių negražinate, bet ir apkrovėte
nepakeliamom pyliavom. Jūs iš-
leidote potvarkius, kad ūkininkas,
neveddamas tinkamai ūkio, yra iš-
ūkio nušalinamas, leidžiant jam
pasilipti tik lazda ir kepurę. Net
ir terbos jis neturi teisės pasili-
pti, tuo tarpu tinkamo ūkininkav-
imo forma nenustatyta.
— Tai negalimas daiktas, — pa-
šokęs sušuko žvalgybos viršinin-
kas. "Ar tikrai toks potvarkis yra
išleistas?" Man patvirtinus, kad
taip ir vertėjui pridėjus, kad ir
jis tokį potvarkį, išleista Vilniaus
srities komisaro Wulf, yra skai-
tęs, degte degė. Matydamas tiesą
savo pusėje, tęsiau:
— Laikė lietuvių verbavimo į
vokiečių kariuomenę, atvykęs jau
nuolis mane klausė patarimo, ar
jam stoti į vokiečių kariuomenę.
Jis pastebėjo, kad jei jis išeis į
kariuomenę, tai jo likusi viena se-
suo, nepajėgė tinkamai įdirbti že-
mės ir prižiūrėti sergančius tėvus.
Samdyti nėra iš ko. Klausė, ar
sesuo su tėvais už netinkamą ūki-
ninkavimą bus išvaryti iš ūkio, ir
prašė patarimo; ką turės daryti.
— Ką jūs į tai atsakėte? — už-
klausė.
— Eiti į vokiečių kariuomenę
(sumelavau). Tikrumoje aš tam
jaunuoliui patariau eiti namo ir
pasiklausti senūno, o jei to būtų
per mažą — valščiaus viršaičio.
Jaučiau, kad tas jaunuolis buvo
atsitūstas, tik nežinojau, kas jį
mane atsiuntė, Geštapas ar Lietu-
vos pogrindis.
Kapitonas, darydamas užrašus,
įterpė:
— Bet Jūs mūsų kariuomenę
su gelėmis sutikote...
(Nukelta į 5 puslapį)

IS BENDRUOMENES GYVENIMO

Esame gavę iš PLB Vokietijos
Krašto Valdybos ilgesnį komuni-
katą Vasario 16 lietuvių gimnazi-
jos reikalui. Negalėdami viso išti-
sai patalpinti, bet suprasdami ben-
druomenės pastangas, savo skaitų
tojams duodame santrauką.

Paaški, kad Europos lietuvių
katalikų kunigų suvažiavimas Vo-
kietijoje tarp svarstyty pastoraci-
nių klausimų, pasisakė ir Vasario
16 gimnazijos reikalui. Savo pasi-
sakymą kunigai paskelbė spaudoi-
je, padarydami kai kurių priekaiš-
tų ir užmetimų PLB Vokietijos
Krašto Valdybai. Pačiu svarbiau-
siau užmetimu yra laikoma, kad
Krašto Valdyba nesiskaitanti su
Vasario 16 gimnazijos kuratorijos
nutarimais.

Krašto Valdyba, atsakydama į
šį kunigų užmetimą pažymi, kad
kuratoriją yra įsteigusi LB Kraš-
to Taryba, kurios vykdomąjį or-
ganą sudaro Krašto Valdyba. Ku-
ratorija nėra statutinis organas.
Ji yra tik bendruomenės pataria-
masis organas ir jai buvo suteikta
gimnazijos auklėjimo, administra-
cinio ir ūkinio darbo priežiūra,
bet nebuvo suteikta vykdomosios
galios, kuri priklauso Krašto Ta-
rybai. Kuratorijos statute nesą
nuostatų, pagal kuriuos būtų ga-
lima reikalauti, kad Bendruome-
nės Vadovybė akliai pildytų kura-
torijos rekomendacijas bei pagei-
davimus. Šitais pagrindais vado-
vaujantis, Vasario 16 gimnazijos
faktinuoju šeimininku yra laikyti
na ne kuratorija, o LB Krašto Va-
dovybė. Gimnazijos reikalai LB
remuose buvo tvarkomi nuo 1954
metų ir katalikų religinį ir mora-
linį ugdymą, nes religinis ir mo-
ralinis auklėjimas priklauso išim-
tinai gimnazijos religijų atstovų
kompetencijai ir Krašto Valdybos
nėra liečiamas. Taip pat nėra bu-
vę atsitikimų, kad Krašto Valdy-
ba kvestionuotų Mokytojų Tary-
bos nutarimus ar kurio kitu bū-
du kištųsi į gimnazijos pedagogi-
nius reikalus. Krašto Valdybos
pareiškimu, "lietuvių katalikų ku-
nigų pageidavimas, kad būtų su-
darytas organas, per kurį gimna-
zijos reėjimai ir jos išlaikytų ga-
lėtų tarti savo žodį dėl gimnazijos
reikalų, jei prileistų, kad katalikai
kunigai visus gimnazijos reėjimus
atstovauja, sutampa su jau minė-
tais Krašto Valdybos įvykdytais
praktiškais žygiais, katalikų sie-
lovados idėją vykdančią".

— oo —
Išvadoje, Krašto Valdyba pa-
brėžia, kad jai nėra žinomos "prin-
cipinio pobūdžio negerovės", ku-
rios statytų problematiškon padė-
tin "praktiškąjį religinį ir mora-
linį ugdymą", nes religinis ir mo-
ralinis auklėjimas priklauso išim-
tinai gimnazijos religijų atstovų
kompetencijai ir Krašto Valdybos
nėra liečiamas. Taip pat nėra bu-
vę atsitikimų, kad Krašto Valdy-
ba kvestionuotų Mokytojų Tary-
bos nutarimus ar kurio kitu bū-
du kištųsi į gimnazijos pedagogi-
nius reikalus. Krašto Valdybos
pareiškimu, "lietuvių katalikų ku-
nigų pageidavimas, kad būtų su-
darytas organas, per kurį gimna-
zijos reėjimai ir jos išlaikytų ga-
lėtų tarti savo žodį dėl gimnazijos
reikalų, jei prileistų, kad katalikai
kunigai visus gimnazijos reėjimus
atstovauja, sutampa su jau minė-
tais Krašto Valdybos įvykdytais
praktiškais žygiais, katalikų sie-
lovados idėją vykdančią".

— oo —
Bet neatsižvelgiant į tai, Kraš-
to Valdyba patiekiantį sielovados
projektą peržiūrėjo, pataisė ir su
savo pastabomis išsiuntinėjo vi-
siems naujo juridinio asmens stei-

Nežinomojo "Spyglių ir Dyglių" bendradarbio malda

Rugsėjo 8 d. "Draugas" "Spyg-
liai ir Dygliai" skyrė patalpino
jūmoristinį straipsnelį — "Paiė-
kokime kito arkluko". Perskai-
tęs susijodamavau ne tiek pačia fa-
bula, kiek faktu, kaip galėjo atsi-
tikti, kad žmogus, gyvendamas
kaubojų krašte, dar nėra matęs
tikrojo arklio ir net jo fotografii-
jos. Todėl nuskubėjau į "Spyglių
ir Dyglių" štabą, kad gavus kiek
daugiau informaciją. Juk tai tik-
ra sensacija, pagalvoju. Deja, iš
štabo nieko nepatyrė. Paslaptis,
girdi. Todėl nesistebėkite mieli
skaitytojai, kad prie tikslo teko
eiti aplinkiniu keliu. Pasakojimų
gana daug — žmonių nuomonės
skiriasi. Pasiremdamas demokrati-
niais dėsniais, pasinaudoju daugū-
mos nuomone. Kiek tiesos — sprę-
skite patys.

Tai, pasakojama, kad vienas
"Spyglių ir Dyglių" bendradarbis,
eidamas namo po vienos iškilmin-
gos vakarienos, pavargo ir atsiė-
męs skersgatvyje į šlukslių dėžę,
nutarė kiek parymoti. Nė nepa-
juto, kaip nuo ištuštintų bonkų
pavargęs kūnas pradėjo merkti
sunkiai valdomas blakstienas. —
Baiga, kaž kas pradėjo čia pat
šiuventis. Pašokęs griebė pirmą
pakliuvusį daiktą ir norėjo taria-
mą užpūloję tvoti. Betgi, niekur
nieko. Skersgatvyje buvo tylu.
Jei neskaityti manevruojančių
nuo vienos dėžės prie kitos žiurkių,
mažų pelyčių ir šiuos sutvėrimė-
lius tykojančių kačių.

Pasižiūri į rankoje pagriebtą
daiktą. Nagi — arklukas, vaikų
žaislas, kuris, kaip paaiškėjo, kaip
netinkamas gramėdas vieno kat-

gėjams pasisakyti. Iš steigėjų iki
šiol tik vienas pasisakė, kiti tyli.
Į bendruomenės vadovybės klau-
simą, kokiu pradiniu kapitalu ža-
dama naują juridinį asmenį pa-
remti, iš viso nebuvo atsakyta. Iš
šito Krašto Valdyba dar išvada,
kad ji yra įrodžiūs norą bendra-
darbiauti realiu darbu. Bet ji abe-
joja, ar juridinį asmenį sudaryti
numatytos organizacijos sielova-
dos sumanymui pritaro. Jei toks
kardinalus sprendimas liks nepa-
vykusia pastanga, tai nei kurato-
rija, nei sielovados direktorius nei
dabar, nei ateityje negali daryti
bendruomenės vadovybės priekaiš-
tų. Deja, visa tai katalikų sielova
dos direktoriui šitas pradėjo ne-
patikti ir jis savo atstovą iš kura-
torijos š. m. kovo mėn. atšaukė.

Gimnazijos direktorių, pagal ve-
kiančius nuostatus skiria LB Kraš-
to Valdyba, pritariant kuratorijai.
Iš kitos pusės, Krašto Valdyba
vykdo tik tokius kuratorijos nu-
tarimus, kuriems ji pati pritaria.
Skiriamas gimnazijos direktorių,
kuratorija savo kandidato net ne-
pasitūlė, nes neturėjo. Tad Krašto
Valdyba negalėjo nei pritarti, nei
nepritarti nepristatytam kandida-
tui. Panašiai yra ir su mokytojų
paskyrimu. Ir iš tikro, kuo gali
būti kalta Krašto Valdyba, jei ku-
ratorijos pristatytas kandidatas į
gimnazijos mokytojus, pakviestas
eiti mokytojo pareigas, pats nuo
jų atsisakė.

Išvadoje, Krašto Valdyba pa-
brėžia, kad jai nėra žinomos "prin-
cipinio pobūdžio negerovės", ku-
rios statytų problematiškon padė-
tin "praktiškąjį religinį ir mora-
linį ugdymą", nes religinis ir mo-
ralinis auklėjimas priklauso išim-
tinai gimnazijos religijų atstovų
kompetencijai ir Krašto Valdybos
nėra liečiamas. Taip pat nėra bu-
vę atsitikimų, kad Krašto Valdy-
ba kvestionuotų Mokytojų Tary-
bos nutarimus ar kurio kitu bū-
du kištųsi į gimnazijos pedagogi-
nius reikalus. Krašto Valdybos
pareiškimu, "lietuvių katalikų ku-
nigų pageidavimas, kad būtų su-
darytas organas, per kurį gimna-
zijos reėjimai ir jos išlaikytų ga-
lėtų tarti savo žodį dėl gimnazijos
reikalų, jei prileistų, kad katalikai
kunigai visus gimnazijos reėjimus
atstovauja, sutampa su jau minė-
tais Krašto Valdybos įvykdytais
praktiškais žygiais, katalikų sie-
lovados idėją vykdančią".

— oo —

ODOS! ODOS!
J. LEVIS — wholesale
Leather — Findings, 424 So. Central Park.
Phone Van Buren 6-4323.
Paskambinus rytą prieš 7 val. 30 min. ir po 8 val. 30 min. va-
kare, pristato į Jūsų nurodytą vietą odas padams ir puspadžiams.
Atvažiuoja su pilnu troku ir patys galite pasirinkti.
Batų taisytojas ir siunčiant odas į Lietuvą — geriausias pa-
sirinkimas.

LAISVOJI LIETUVA

FREE LITHUANIA

OUTSTANDING LITHUANIAN NEWSPAPER
911 W. 32 Str., Chicago 8, Ill Phone LA 3-8544.
Published bi-weekly on Thursdays
By Lithuanian Regeneration Association

Entered as Second-Class matter at the post office at Chicago, Ill.

Vyr. redaktorius Juoz. Masionis.

Redaguoją Redakcinė Komitija. Prenumerata:

Straiptinius ir korespondencijas redakcija taisy ir talpina savo nuost. Metams — 450; pusel metų — ra. Nenuaudoti rankraščiai grąžina-250. Atskiras numeris 10 ct. — mi autoriams pareikalavus. Subscription per year — \$450; 6 months — \$250; 10 c. per copy.

Dr. Jono Basanavičiaus keliu

Jonas Miškinis

"Kaip aušrai švintant, nyksta ant žemės tamsybė, o kad taip prašvintų Lietuvos dvasia". Tai labai seniai pasakyti dr. J. Basanavičiaus žodžiai. Vėliau su jais yra atsistojęs ir visos Lietuvos dvasios, kultūros, tautos ir valstybės tikslas.

Anais laikais dr. J. Basanavičius, gyvendamas svetur, toli nuo Lietuvos, vistiek be pertraukos siejojos dėl lietuvių tautos laisvės visu ryžtumu dirbo ir rūpinosi Lietuvos prisikėlimu. Be to, jis buvo pasiryžęs prie pirmos galimybės sugrįžti į savo gimtąjį kraštą ir jam aukotis. Ir kai tik palengvėjo aplinkybės, jis nieko nelaukė ir tuoj sugrįžo į mielą Tėvynę. Tačiau pirmasis tikslas, kur nukrypsa Basanavičius, yra Vilnius. Anot juo, čia yra Lietuvos sostinė, čia yra Gedimino sukurtas miestas, čia yra amžias buvęs lietuvių kultūros centras. Čionai ir buvo tas svarbiausias taškas, kuriame daugiausia dirbo pats dr. J. Basanavičius. Vėliau jis tai dar labiau išryškino, nes tik tai Vilniuje sukūrė, sutelkė, surinko daugelį lietuvių tautos brangenybių. Tos brangenybės, ar kitaip tariant, tautos turtas toks buvo didelis, kuris aiškiai kalbėjo, kad tikrai prašvies Lietuvos dvasia.

Lietuvos dvasia prašvito skaisčia Nepriklausomybės forma. — Tačiau, nakties tamsybė apglėbė ne vieną Lietuvos pakraštį. Dr. J. Basanavičius, kaip patyręs aušros reiškinį stebėtojas ir jų vykdytojas, pasiliko ne kur kitur gyventi, kaip Vilniuje. Jis čia susilaukė visokių netikėtų, pergvenimų, pakaitų, bet jis niekur kitur nepasitraukė, kol ten pat Vilniuje ir mirė. Labai būdinga tai, kad jis, gyvendamas Vilniuje, išgveno visą eilę politinių ir karinių pakaitų, nes pradžioje Vilniuje pasirodė lenkai, o vėliau atėjo bol-

LENKAI IR MES

Bronius Rekyva

Lenkų spaudoje pasirodė žinutės apie Londone įsteigtą Adomo Mickevičiaus vardo lenkų — lietuvių draugiją. Draugijos pirmininku išrinktas lenkas H. Zabielskis, o sekretorium lietuvis inž. Baublys. Tos draugijos iniciatoriai iš lietuvių pusės esą: V. Akeleitis, K. Barėnas, R. Baublys, S. Nenortas, F. Neveravičius, T. Vidugiris ir J. Vilčinskis.

Lenkai veda pasitarimus ir su ukrainiečiais. Londone, ukrainiečių premjero M. Levickio iniciatyva, pradėti pasitarimai dėl lenkų — ukrainiečių bendradarbiavimo. — M. Lewickį lenkai dabar vadina "europinio mąsto politikus su aukšta kultūra ir plačiu intelektualiniu horizontu".

Dabar kyla klausimas, ar yra galimas mūsų bendradarbiavimas su lenkais? Niekam nepaslapstis, kad lenkų egzilinė vadovybė laikosi šūkiu: "nuo Vilniaus iki Lvovo". Niekur jie nenori pasisakyti, kad Želigowskio "žygis" buvo — smurtas prieš Lietuvą, nors tuometinis lenkų kabinetas po to "žygio" iširo, nes nebegalėjo prieš kitas tautas pateisinti šios Pilsudskio "politikos". Kiekvienas padarus lenkas biauėjosi tuo, lenkų masių pusdievio, Pilsudskio padarytu smurto aktu prieš Lietuvą, kurioje jis pats augo ir brenė.

Lenkai tai gali vadinti "politika", bet mes tai laikome žiauriu nusikaltimu prieš savo mažesnę kaimyną, kuris dar tik kėlėsi iš po sunkios rusų vėgijos.

Nepriklausomybės metu, lenkų kombinuotos įvairios federacijos, kur turėjo dalyvauti Pabaltijo kraštai, Čekoslovakija ir kt., kur lenkai būtų groję pirmu smuiku, iširo, nes Lietuva tuomet laikėsi garbingo papročio: — nesėdėk su grobiku prie vieno stalo. Todėl ir šiandien išvijoje, kol lenkai laikysis savo politikos Vilniaus klauksis, negalėtų būti jokių lenkų — lietuvių draugijų, nes esu tikras, kad dauguma lietuvių tokio bendradarbiavimo nepageidauja. Sunku būtų tokį bendradarbiavimą pavadinti "politika".

Lenkams privertus Lietuvą užmegsti diplomatinis santykius ir jų pasiuntiniui įteikiant kredencijalus Lietuvos vyriausybei, vienas tame akte dalyvavęs lietuvis karininkas — neįstengė sulaikyti ašarų. Poetas Venancijus Ališas, iš spaudos puslapių patyręs apie tai, sukūrė tam karininkui eilėrašį, kuris mano nuomone, daugiau pasako, nei įvairūs išvedžiojimai. Ypatinai, kad V. Ališas, tuo metu jau gyveno išvijoje — Brazilijoje. Tokios nuomonės tu-

Lietuvos dvarų parceliacija

Juoz. Masionis

(Tąsa iš pereinio Nr.)

Iš pereinio karto patlektų duomenų matome, kad ne visiems vie nodas išparceliuotos žemės kiekis atiteko. Iš to, manau, kai kas galėjo pasidaryti išvadą, kad skiriant nevisiems vienodą žemės plotą, buvo neteisingai pasielgta. Būtų klaidinga taip galvoti. Visa išparceliuotoji žemė buvo išružuota. Juo geresnės rūšies žemė buvo ir juo arčiau ji stovėjo prie geresnių žemės ūkio produktų pareikalavimo centrų, tuo jos mažiau buvo duota. Taigi, parceliuojant ir dalijant dvarų žemę, ne tiek buvo kreipiamas dėmesys į žemės plotą, kiek į kokybę ir vertę.

Taip pat galima buvo pastebėti, kad pusė visos išparceliuotos dvarų žemės atiteko tiems, kurie jos iš viso nedirbo ir neturėjo — amatininkams. Iš apie 80.000 mažųjų, beveik 26.000 žemė gavo. Ir gavo jos tiek, kad galėtų išimaitinti. 12.519 miesto darbininkų, gavo žemės sklypus, kuriuose galėjo kurtis. 33851 žemės ūkio darbininkas, lig tol žemę dirbęs, bet negalėjęs naudotis jos vaisiais, po parceliacijos pasidarė žemės savininku. Žodžiu, Lietuvos dvarų parceliacija, buvo milžiniška pagalba lietuviškajai biednuomenėi.

Bet iš kitos pusės, nepalikimas didesnių prie vienos vietos ūkių, žiūrint iš valstybinio taško, buvo nuostolingas, nes vietoje nebuvo galima išauginti pakankamo kiekio geresnės kokybės javų. Geresnių javų sėklas dažnai teko pirkti iš užsienio ir mokėti grynų krašto krauju — auksu. Šitai pastebėjus, teko nenusavinamos žemės ūkio normas padidinti. Deja, tas problemos neišsprendė. Todėl teko palikti prie vienos vietos didesnius žemės plotus, nei leido įstatymu numatytoji nenusavinamos žemės ūkio norma, pavadinant juos kultūriniais ūkais. Praveisti bandymai parodė, kad mažesniame, kaip 500 ha plote vos pavykdavo geresnės rūšies sėklas išauginti. Pasėjus mažesniame plote iš užsienio atvežtą gerą sėklą, žydėjimo metu papūtis vėjeliu, apvaisindavo netoliese augusių, išsigimusių ar blogos sėklos, javų dulkelėmis ir nebuvo gaunama tas, kas buvo gaunama didesniuose plotuose, kur vėjas blogos sėklos dulkeleli nepajėgdavo užnešti.

Krašto vyriausybės bandymai įkurti tiek kultūrinį ūkių, kad vietoje būtų galima išauginti pakankamą kiekį geresnės kokybės javų, opozicijai davė į rankas ginčą prieš sėdinčius valdžioje, apšaukiant juos kapitalistais, dvarininkų globėjais ir pan.

Lietuva — žemės ūkio kraštas. Pradžioje ne tik sėklas, bet ir pramonės gaminius bei jų žaliavas, išskyrus medžio pramonės gaminius, teko pirkti iš užsienio, mokant, kaip sakiau, krašto krauju. Reikalingos iš užsienio žaliavos buvo perkamos už parduotus žemės ūkio produktus. Kad išlaikytis krašto valiutą pastovia, neišvengiamai teko akylai sekti ak-

rėtume būti ir mes šiandien. Norėčiau tą eilėrašį čia perduoti.

NEPAŽISTAMAM KARININKUI

Tavęs, o mano mielas Broli, nepažįstu:
Tu — šiaurėj tolimoj; aš — tropikuos tarp girių!
Tačiau vienam krašte prabėgo mūs jaunystė —
Krašte... už jį tiek daug draugų tavųjų mirė!

Ir Tu kaip kūdikis už Tėviškę pravirkai —
Kaip kūdikis ant motinos minkštųjų kelių, —
Kad kraujo ežerai į žemę veltui mirko,
Kad gėda pirmąkart lietuvių kardą gelia.

Tekėjo ašaros per drebantį bluoštą...
Ne ašaros — žarijos iš akių Tau krito.
Ir kuo, ir kuo Tave, o Broli mano, guosti?
Ką drebancia ranka turui Tau parašyti!

Tikėk: tie kaulai kils, kaip javo išplaukimas,
Ir kryžiai sudrėbės gale kapų pavirte.
Išdėgins mūs akis jų kruvinas žvelgimas,
O eisime tada — kovot, — laimėt ar — mirt!

IŠ ČIKAGOS

Kelios dienos Springfielde

Jurgis Voldemaras

Amerikos mastu matuojant, Springfieldas yra tik nedidelis miestas, pakely tarp Čikagos ir St. Louis. Čia nėra nei stambios pramonės, nei naktinių klubų, nei azartinių lošimų salų. Nepasizymi jis ir gamtos grožybėmis. Bet šis keliasdešimties tūkstančių gyventojų miestas, yra Illinois valstybės sostinė ir, svarbiausia, numylėto Jungtinių Am. Valstybių prezidento Abraomo Linkolno amžino poilsio vieta.

Grandijozinis Abraomo Linkolno antkapis randasi gražioje Oak Ridge kapinėse. Jis yra 117 pėdų aukščio, papuoštas bronzinėmis figūromis, kurios vaizduoja pilietinio karo epizodus. Ant antkapio sienų iškalta 37-nių valstybių skydai su užrašais. Tiek valstybių priklausė Jungtinėms Amerikos Valstybėms 1874 metais, kada šis paminklas buvo dedikuotas.

Jo statyba prasidėjo 1869 metais ir kainavo 180.000 dolerių. Paminklas buvo perstatytas 1901 m. ir vėliau, 1931 metais. Tų darbų statyba dar papildomai kainavo 275.000 dolerių. Šiandien visas paminklo vidus yra iškaltas marmurinėmis plytomis ir papuoštas statulomis, daugiausia reprodukcijomis garsiųjų Linkolno paminklų iš įvairių Amerikos vietovių.

Pats Linkolno kūnas randasi 10 pėdų po žeme, o virš tos vietos — įrengtas dailus antkapis, apsuptas vainikais ir vėliavomis.

Kaip žinome, Abraomas Linkolnas buvo vieno fanatiko, politinio priešo, nušautas. Ir po mirties jis kurį laiką nerado ramybės. 1876 metais pinigų padirbėjų genė norėjo išvogti jo kūną ir vėliau juo išpirkti savo sėbrus, uždarytus kalėjiman. Slaptosios policijos agentai kurį laiką Linkolno kūną perkėlinėjo iš vienos vietos į kitą. Taip, galų gale, jis atkeliavo į savo dabartinę nuolatinio poilsio vietą.

Pavažiavus 18 mylių į šiaurės vakarus, randame antrą Abraomo

Linkolno laikų palikimą. Tai New Salem kaimelis, kur būsimasis Amerikos prezidentas praleido šešeris savo gyvenimo metus. Kaimelis yra paverstas savotišku muziejumi, kur tiek namai, tiek vidaus įrenginiai yra autentiškos anų laikų reprodukcijos.

Čia savamokslis Linkolnas — brenė, mokėsi ir švietėsi, tuo pačiu laiku uždarbiaudamas sau duoną. Čia gyvendamas jis dirbo žemės ūkyje, kirto medžius, buvo atidaręs krautuvėlę, vėliau tarnavo pašte. Iš šio kaimelio jis išvyko kovoti su indėnais, vėliau grįžo atgal ir pasinėre politikoje. Išrinktas valstybės seiman, jis išvyko Springfieldan, kur pradėjo verstis advokatura. Taip žmonių mylimas, sąžiningas ir savo ištikinimuose tvirtas, Linkolnas pradėjo garsėti, kol pagaliau žmonių buvo išrinktas aukščiausiu šio krašto įstatymų vykdytoju — prezidentu.

Šias istorines vietas antru kartu aplankiau, lydimas savo gero draugo Kosto Lelio ir jo žmonos. Lietuvių Springfielde yra nedaug. Naujieji ateiviai bėga iš jo Čikagon, nes vietoje sunku su darbais. Lietuviškas veikimas visiškai apmiręs. Jeigu kokias nors gegužinė duoda keliasdešimt dolerių pelno, tai rengejai džiaugiasi. Bendruomenės pirmininku yra Zigmas Kasulynas, bet, bėda, tos bendruomenės nėra. Kasulynas bando įsitraukti į amerikonišką politiką, vietinėje spaudoje šlovindamas respublikonus.

Springfielde yra ir lietuviška parapija, kurios klebonu jau nuo seno yra kun. Junkeris. Šis senyvas žmogus dar pilnas energijos, prieš kelis metus apvažinėjęs daug Europos kraštų.

Kostas Lelys pasakojo, kad šiuo metu Springfielde yra didelė bedarbė. Jisai pats jau kelintas mėnuo nedirba. Atrodo, kad greitai laiku šią Illinois sostinę aplėis dar ne vienas lietuvis.

Tvarkymo Komisijos sprendimu, galiojį skūstis Vyriausiai Žemės Tvarkymo Komisijai, o su šios sprendimu nesutikusi — Aukščiausia Lietuvos Teismui — Tribuno liui.

Vidutiniai per metus buvo išparceliuojama apie 42.000 ha. Kaip prisimename, iš pereinio karto buvo likę neišparceliuotos žemės tik 10.370 ha. Vadinasi, jei tokiu tempu, kaip ligi 1938 metų sausio 1 d. parceliacija būtų vykdoma, tai parceliacija būtų buvusi visa užbaigta per du ar tris mėnesius ir būtų buvusi seniai užmiršta.

Okupavę Lietuvą, bolševikai visą šį milžinišką darbą pavertė niekais. Jie vietoje anksčiau buvusio dvarų, įsteigė sovchozus — valdiškus dvarus, prijungdami prie jų ne tik buvusias išparceliuotas dvarų žemes, bet ir ištisu kaimų nuosavybes. Jie padarė tai, ką ir carinė Rusija padarė po 1861 metų. Skirtumas tik tas, kad anksčiau nusavintas žemes pavedė eksploatuoti vieniems, o šį kartą per patikėtinius eksploatuoja pati vyriausybė.

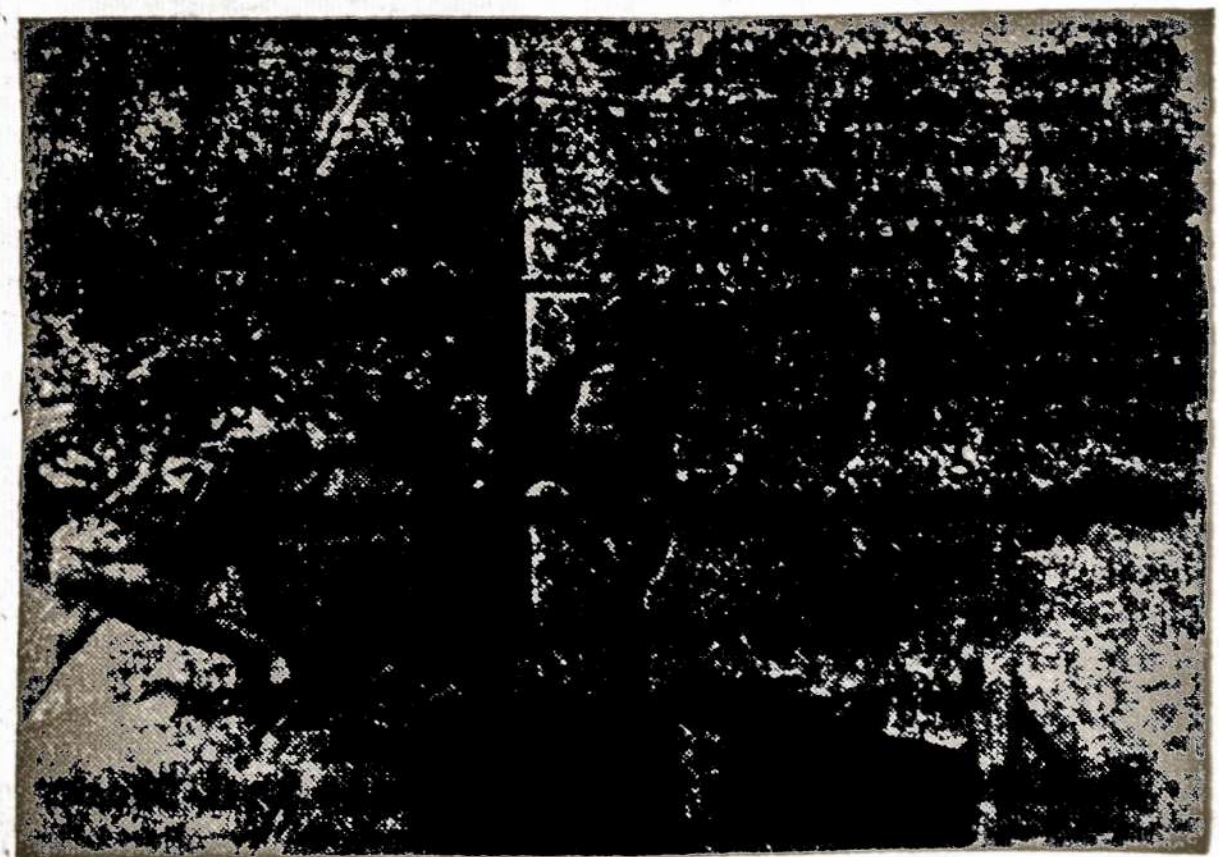

SKAITYTOJAI RAŠO

Ar šis žmogus yra apstėtas?

Vienoje Bridgeporto lietuviškoje užeigoje galima sutikti barzdota pilietį, dažną šios užeigos svečią, kuris prie alaus ar čerkos su dideliu entuziazmu gienda visą pačią giesmę: šmeižia ir niekina vieną iš daugiausiai nusipelnusių Lietuvos valstybės aktūrių. Šis barzdotis lietuviams yra gerai pažįstamas, ir niekas jo pasakalų neima už tikrą pinigą. Bet vis dėlto kai kuriems jo "paskaitos" prieš baro" pradeda atsibosti... Žmonės nesupranta jų tikslo.

Šis nedidelio ūgio žmogelis save laiko nemažu mokslo vyru. Dėl to kiti juokiasi, jog jis prie baro rengia disertaciją. Keista, bet jau kelinti metai, o "disertacija" per patikėtinius eksploatuoja pati vyriausybė. J. G.

Trys žymieji skautai. Iš kairės: prof. Stepas Kairys, Ona Zailskienė ir Bronius Kviklys.

Mažoji Lietuva

Nemuno delta

A. Nevardauskas, Čikaga

Š I E N A P I Ū T E

Su atolo nuėmimu atsitinka vi-
saip, nes tuo laiku gana dažnai
prasideda liūtys. Vasara jau bū-
na priartėjusi prie rudens ir ato-
las taip greit nedžiūsta, kaip pir-
moji žolė. Juk per pusdienį žolės
neišdžiūvinsi. Dėl šitos priežasties
kartais atolas pradalgėse ir supūs
ta. Bet be šitos yra dar viena ap-
linkybė, kuri atolą sunaikina. Tai
rudens potvyniai.

Prasidėjus rudens liūtims, sun-
kiai džiūstas atolas yra sumetamas
į kupetaites ir laukiama gied
resnio oro. Tuo tarpu iš Nemuno
aukštupio ir intakų vandens kiekis
deltoje didėja ir semia jo kran-
siai. Kai tokio Nemuno deltoje
vandens pakilimo metu pradeda
pūsti stiprūs vakarų ir dalinai
šiaurvakarių vėjai, į Kuršmarių
bangomis yra varomas Baltijos
vandenio ir Kuršmarių vandens ly-
gis pakyla. Kelioms dienoms to-
kiam vėjui papūtus, jis tiek pakyla,
kad vis naują iš jūrės vandenį
į Kuršmarių beneddamas, kiek
sulaiko Nemuno žiotyse iš aukš-
tupio atnešto vandens nutekėjimą
ir vanduo Nemuno deltoje prade-
da dar daugiau kilti. Būna atsitik-
imų, kad iš jūros vėjo varomas
vandenio, Atmatos, Skirvytės, Vy-
tinės ir Pakalnės upėmis nebesu-
pėja grįžti į jūrą ir pradeda tekėti
priešinga kryptimi. Vėjo spau-
džiamas ir trumpomis bangomis
banguodamas, lyg skrendančių
gulbių pulkais, kelių valandų lai-
kotarpyje po vandeniu paslepia
didžiausius žemės plotus. Nemu-
no deltoje jis užlieja net iki 30—
35 kilometrų pločio sausumą. Ato-
lo kupetaitės skęsta vandenyje.
Vėjas lyg tyčia jas negailestingai
drasko, neša į krūmus, arba išpe-
šiojės išnešioja.

Rudens potvyniai daugiau Ne-
muno deltos gyventojams padaro
nuostolių, nei pavasario. Ypač
nuo jų kenčia Vorūnės ir Pakal-
nės kaimų daržovių augintojai ir
Skirvytės kaimas. Kad nuo potv-
nyių apsigynus, yra vienintelė prie-
monė — apsitverti pylimais. Kai
kurie kaimai yra tai padarę. Vo-
kiečiai savo pusėje esantį Skirvy-
tės kaimą tokiu pylimu buvo ap-
tvėrę.

Šienas ir kontrobanda

Pasieniuose, kontrobandininkai
kiekvieną progą išnaudoja iškišti
nelegaliai įgabentoms prekėms.
Prasidėjus šienapiūtei, kada žmo-
nės suvažiuoja šienauti pievas, o
jas šienaujant savaitę ir daugiau,
kontrobandininkai tuo laiku sten-
giasi įgyti daugiau pažinčių su
šienautojais. Jiems nesvarbu, ko-
kios to viso pasekmės. Jiems svar-
bu nelegaliai įgabentas prekes tuo
greičiausiai iškišti ir sprukti. Tuo
būdu ūkininkams susidaro proga
daug pigiau reikalingus daiktus
išgyti. Merginos perka šilkinėms
suknelėms medžiagas, vyrai dvira-
čius, muzikos instrumentus. San-
tūresniems ūkininkams kontraban-
dininkai sugeba įpiršti padargams
reikalingus reikmenis: vinis, uk-
noliūs, pasagas ir daug kitokių
reikalingų daiktų. Naminės darb-
tojams, kontrobandininkai atgabe-
na didesnius kiekius pigiųjų mie-
lių. Kontrobandininkai nelegaliai
visa tai įgabena į pievas, o ūkinin-
kai stengiasi su šienų parsigabenti
į namus.

Šitokiam biznyje pasitaikydavo
ir gana skaudžių atsitikimų.
Pasieniečiai nuošalyje stovėdami
stebėdavo, kai šienas buvo krauna-
mas į vežimus. Pastebėję vežimą
nelegalių prekių prikrautą, pake-
lyje į namus sulaikydavo. Pagal
Lietuvoje veikusius muitinės įsta-
tymus, buvo sulaikomos ne tik

nelegaliai įgabentoms prekėms, bet
ir jas gabenusios priemonės. Tuo
būdu, pagautas vežant šieną ne-
legalias prekes, jas vežusis nusto-
davo ne tik vežimo ir arklių, bet
ir šieno. Geriau sekėsi tiems, ku-
rie nelegaliai įsigydavo dviračius.
Mat, Klaipėdos krašte nebuvo rei-
kalingi dviračiams registracijos
numeriai, kaip buvo Didžiojoje
Lietuvoje. Užmetus seną dviratį
ant šieno vežimo, ūkininkas vež-
davo namo, o iš šeimos narių ar
samdinių, galėjo namo drąsiai va-
žiuoti ant naujo dviračio. Kokių
nemalonių ūkininkai kartais
dėl menkėlių turėdavo, geriau-
siai rodo žemiau talpinamos vaiz-
delės.

Žiemos metu, Elenos saloje be-
kraunant šieną į porines roges,
pristatoma kontrabandininkas ir
įperša ūkininkui keletą bonkų žu-
vų taukų ir denaturuoto spirito.
Šieną saugąs sargybinis nuošaliai
stovėdamas pastebi. Jis palaukia,
kol šieną ir pirkėjas prekes pak-
krauna. Ūkininkas važiuoja, o
pasieniečiai pridengtomis vietomis
seka. Išvažiavus iš Elenos salos
ant Skirvytės upės, kuria žiemos
metu nuo Rusnės bažnytkaimio
iki pamario ledu vyksta susisieki-
mas, leidžiasi ledu, kad net ledas
aidi. Kelias geras. Arkliai taip
pat. Ūkininkas, arklius botagu ra-
gindamas, leidžiasi Rusnės krypti-
m, kur buvo išduodami leidimai
važiuoti į krašto gilumą. Mat,
Skirvytės upe važiuojantieji, bu-
vo laikomi susisiekusiais su užsie-
niu ir turėjo pereiti Rusnės perei-
namą punktą. Čia nemaža eilė
rogių, prikrautų šieno, laukė savo
eilės. Neišvengė šito ir kontraban-
dą gabėjęs ūkininkas. Kol priėjo
jo eilė atlikti muitinės nustatytus
formolumus, pristatė ir įj sekęs
policininkas. Jis iš tolo sekė for-
malumų atlikimą ir apžiūrėjimą.
Muitinės valdininkas paprastai vie-
noje kitoje vietoje geležiniu įje-
mu pasmaigstęs šieną, leisdavo va-
žiuoti toliau. Pro muitinės kont-
rolę paspruko ir minėtas ūkinin-
kas su nelegaliai gabenamomis
prekėmis.

Nieko muitinės valdininkui ne
sakęs apie pasleptas prekes ir ga-
vęs leidimą važiuoti, leidosi namo.
Bet kai tik išvažiavo iš muit-
inės zonos, sekusio policininko
buvo sulaikytas ir pristatytas į
muitinę. Padarius nuodugnesnį
apžiūrėjimą, nelegaliai vežamos
pasleptos prekės buvo surastos.
Dėl keliolikos litų vertės surastų
prekių, buvo konfiskuota ne tik
nelegaliai gabentoms prekėms, bet
arkliai ir rogės su šienų. Po ke-
liu dienų tas pats ūkininkas turė-
jo iš viešų varžytynių pirkti savo
arklius, roges ir šieną ir apsimo-
kėti muitą už gabentas prekes
bei baudą už nelegalų įgabėimą.

Verta pažymėti, kad Klaipėdos
krašte nemažas skaičius suvokie-
tėjusių ūkininkų, kontrabandinės
prekes kaž kaip aukščiau vertin-
davo už vietos gaminius. Todėl ne
vienas tokių ūkininkų kontraban-
dininkų iš Vaterlando įgabentą
prekes, lyg kokias relikvijas, gau-
dydavo ir noriai pirkdavo, įsiva-
duodami, kad tuo būdu palaiko
tamprius ryšius su dvasios nešėja
Vokietija.

Iš kovų su naciais

Paskutiniam kare, vokiečių
frontams išsiplėtus ir gavus skau-
dų smūgį ties Stalingradu, fron-
tuose pradėjo trūkti gyvyšios jė-
gos. Nors ir iškraptė savo pasku-
tinius rezervus, paskutinės atsar-
gas, bet frontuose pasidariusių
plyšių užkūsti nepajėgė. Šitokiai
situacijai susidarius, vokiečiams
neliko kitos išeities, kaip frontus
lopsti užimtų kraštų žmonėmis, o
ypatingai tų kraštų, kurie buvo
nusistatę prieš bolševikus. Tokį
savanorių verbavimą vokiečiai
vykdė ir Lietuvoje, tik čia jiems
gana sunkiai sekėsi. Lietuvos jau
nimas nematė tikslo ginti okupu-
to reikalus. Tuo tarpu vokiečiai
griežė dantimis, bet skelbti mobi-
lizaciją nedrįso.

1943 m. ankstyvą birželio mėn.
rytą, 5 val., suksambėjo mano te-
lefonas ir pakėlęs ragelį išgirstu
vokiečių karo žvalgybos Vilniaus
srities viršininko padėjėjo prislėg-
tą balsą, pagal kurį buvau kvie-
čiamas vykti pas karo žvalgybos
viršininką svarbiu reikalu. Karo
žvalgybos viršininkas buvo reicho
vokiečių, o jo padėjėjas, kurs bu-
vo ir vertėju, 1940 metais Lietuva
okupavus sovietams, kaip repatri-
jantas atsidūręs Vokietijoje, ir tu-
rėjo tarnauti vokiečių kariuome-
nėje prie Karo Žvalgybos srities
žvalgybos viršininko, vertėju ka-
ro valdininko laipsnyje.

Laiko buvo pakankamai, todėl
dar prieš 8 val., buvau Vilniaus
srities vokiečių karo žvalgybos
viršininko įstaigoje. Jo padėjėjas
radau prislėgtą, be nuotakos ir
išsvargusį. Tik man įėjus, jis šni-
bždėjo: "Blogai. Prasidėjo lietuvių
areštai. Šią naktį arštavo finansų
Tarejė ir dar kelis. Yra numaty-
ta masiniai lietuviškos inteligenti-
jos areštai. Jau trečia para, kaip
aš esu be miego. Aš kovaju, įrodi-
nėdamas jiems, bet rudmarškinį,
nei savo viršininko perkalbėti ne-
pajūgiu. Viršininkas net supyko
ant manęs ir davė suprasti, kad
pasieškos kito vertėjo, o mane iš-
siųs į frontą. Viršininkas tiesiog
įtužęs ant lietuvių ir nežinau ar
pavyks ir Tamstai su juo susikal-
bėti, nors jis Jus ir gerbia".

Aš vertėją suraminau, kad gal
nėra taip blogai, jei iškvietė ma-
ne, ir paprašiau, kad praneštų
Žvalgybos viršininkui, jog aš at-
vykau. Neužilgo buvau paprašy-
tas pas viršininką užėti.

Įėjus į kabinetą, viršininkas ne
besutiko manęs taip, kaip buvo
sutikęs anksčiau. Jis stovėjo už il-
go rašomojo stalo ir galvą pana-
rinęs, žiūrėjo į grindis. Pasisvei-
kinom iš tolo, įprastu būdu ir
mandagumu. Bet kada paprašė
sėsti, jo balsas buvo šaltas. Aš nu-
sėdaviau negirdįs jo prašymo ir
stovėjau. Jis taip pat stovėjo ir
tebežiūrėjo į grindis. Išžiūrėjęs
geriau, buvo pastebima, kad jo
skruostai ir smakras konvulsingai
trūkiėjo. Matėsi, kad norėjo su-
sikaupti, bet būdamas labai išvar-
gęs, neįstengė. Pagaliau pakėlęs
galvą ir pastebėjęs, kad aš vis dar
tebestoviu, dar kartą paprašė ma-
ne atsisėsti, o pats perėjęs per
kambarį atsistojo prie stalo ir iš-
dėjo: "Tai Lietuvos inteligentijos
darbas. Ji kalta ir vokiečių tauta
jai nedovanos". Kai vertėjas ver-
tė viršininko žodžius, aš gaudžiau
si nuo ko pradėti. Man kilo stai-
gi mintis ir aš nutariau kibti prie
luomų.

— Pone kapitone, Jūs nepažįs-
tate lietuvių tautos. Pas mus luo-
mų nėra. Mes visi esame ūkinin-
kų sūnūs ir dukros. Mūsų kraštas
— žemės ūkio. 80% krašto gyven-
tojų ūkininkai (nuosimti pasaki-
kiau, koks į galvą pakliuvo). Mes
esame sena tauta, bet svetimųjų
teriojama. 125 metus nešėme sve-
timą jungą ir tik po pirmojo pa-
saulinio karo atgavome nepriklau-
somybę. Nepriklausomybės kovo-
se kovojome visi kartu. Kuo aš
galiu būti geresnis už brolių, su ku-
riu kartu kovojau, ar todėl, kad
kovoms nutilus jis nuėjo ūkinin-
kauti, o aš valdininkauti? Mes
visi esame jautrūs savo tautos ir
valstybės reikaluose. Mūsų ūki-
ninkai atydžiai seka pasaulio po-
litiką, skaito spaudą ir kaip jam
viename ar kitame klausime pa-
siegti, inteligentų neklausia. Grei-
čiau inteligentai atsižiūri ūkinin-
kų, nei pastarieji inteligentų.

Žvalgybos viršininkas lyg pa-
gyvėjo, atsisėdo prie stalo ir visai
normaliu balsu pasakė:
— Tada aš nesuprantu, kaip
Lietuvos ūkininkai neina kovoti
bolševikų?

Tokiame pokalbiu nepasiren-
gus, man nebuvo lengva raiitytis.
Pradžioje, daug tiesos pasakyti tie-
siai į akis vengiau ir pokalbį prie
tiesos vesdamas, račiausi:
— Jei bolševikai būtų prie
Dauguvos ir jūs duotumėte mums
ginklus, nei vieno vyro neliktų na-
muose. Bet dabar, kai bolševikai
tebėra prie Volgos ir mūsų vyrai
norite išvežti už savojo krašto ri-
bų, ūkininkas nemato reikalo.

Kapitonas lyg truputį užsiga-
vęs, pakijo:
— Bet mes jus išvadavom iš
bolševikų.

— Už išvadavimą lietuviai yra
dėkingi, bet ką jūs davėte jiems
juos išvadavus. Valdininkijai ir
miestelėnams kortele, pagal ku-
rias išgyventi neįmanoma. Čia
kapitonas mane pertraukė pabrėž-
damas, kad vokiečiai tėvynėje ne
daug didesnes maisto normas gau-
na ir dėl to badu nemiršta.

— Kad vokiečių tauta nedaug
didesnes normas gauna, tai tiesa.
Bet visgi didesnes. Be to, vokie-
čių tauta, nuo 1914 m. nepersival-
ka, kai mes visą laiką buvome pa-
kankamai prisisotinę. Iš karto to-
kios normos mums yra katastrofiš-
kai mažos ir esame priversti vog-
ti, pabrėžiau, ir, jam nesusigau-
dant, tęsiau toliau: Tamstai yra
žinoma, kad ūkininkui yra bran-
giasias nuosavas žemės sklypas,
kurį jis dirba. Į jį Lietuvos ūki-
ninkas yra įaugęs kūnu ir dvasia.
Atimti iš jo žemę, yra lygu jį nu-
žudyti. Bolševikai Lietuvos ūki-
ninkų nuosavybes atėmė. Jis lau-
kė vokiečių kaip saulės, kad bol-
ševikų atimta nuosavybė — žemė
jam bus gražinta. Bet ar Jūs jas
jiems gražintote? Ne!

Žvalgybos viršininkas kiek su-
mišo, bet švelniai atsakė:
— Mes mielai norime lietu-
viams žemę gražinti, bet mes ne
norime gražinti rusams ir len-
kams. Reikia išleisti labai kom-
plikutas įstatymas, o dabar karas
ir nėra laiko tokį įstatymą paruo-
ti.

— Pone kapitone. Leiskite su-
redaguoti įstatymą. Jis bus labai
trumpas: Bolševikų nusavintos že-
mės ir kitas turkas, gražinama jų
savininkams, išskyrus svetimtau-
čius. Taškas.

Kapitonas užsirašinėjo, o ver-
tėjas stovėdamas užpakalyje ma-
nęs, šnibždėjo: Stasy, duok. Sa-
kyk daugiau. Jis jau negali apsi-
ginti... Vertėjo paskatintas, tę-
siau:

— Jūs, ne tik ūkininkams že-
mių negražintote, bet ir aprovė-
tė nepakeliamam pylivom. Jūs iš-
leidote potvarkius, kad ūkininkas,
nevesdamas tinkamai ūkio, yra iš
ūkio nušalinamas, leidžiant jam
pasiimti tik lazda ir kepurę. Net
ir terbos jis neturi teisės pasim-
ti, tuo tarpu tinkamo ūkininka-
vimo forma nenustatyta.

— Tai negalimas daiktas, — pa-
šokęs sušuko žvalgybos viršinin-
kas. "Ar tikrai toks potvarkis yra
išleistas?" Man patvirtinus, kad
taip ir vertėju pridėjus, kad ir
jis tokį potvarkį, išleista Vilniaus
srities komisaro Wulf, yra skai-
tęs, degte degė. Matydamas tiesą
savo pusėje, tęsiau:

— Laikė lietuvių verbavimą
vokiečių kariuomenę, atvykęs jau
nuolis mane klausė patarimo, ar
jam stoti į vokiečių kariuomenę.
Jis pastebėjo, kad jei jis išeis
į kariuomenę, tai jo likusi viena se-
suo, nepajėgęs tinkamai įdirbti že-
mės ir prižiūrėti sergancius tėvus.
Samdyti nėra iš ko. Klausė, ar
sesuo su tėvais už netinkamą ūki-
ninkavimą bus išvaryti iš ūkio, ir
prašė patarimo; ką turis daryti.

— Ką jūs į tai atsakėte? — už-
klausė.

— Eiti į vokiečių kariuomenę
(sumelavau). Tikruojame aš tam
jaunuoliui patariau eiti namo ir
pasiklausti seniuo, o jei to būtų
pamaž — valsciaus viršaičio.
Jaučiau, kad tas jaunuolis buvo
atsiūstas, tik nežinojau, kas jį pa-
mane atsiuntė, Geštapas ar Lietu-
vos pogrindis.

Kapitonas, darydamas užrašus,
įterpė:
— Bet Jūs mūsų kariuomenę
su gelėmis sutikote...

(Nukelta į 5 puslapį)

IŠ BENDRUOMENĖS GYVENIMO

Esame gavę iš PLB Vokietijos
Krašto Valdybos ilgesnį komuni-
katą Vasario 16 lietuvių gimnazi-
jos reikalui. Negalėdami viso išsi-
sai patalpinti, bet suprasdami ben-
druomenės pastangas, savo skaitų
tojams duodame santrauką.

Paašiki, kad Europos lietuvių
katalikų kunigų suvažiavimas Vo-
kietijoje tarp svarstytų pastoraci-
nių klausimų, pasisakė ir Vasario
16 gimnazijos reikalui. Savo pasi-
sakymą kunigai paskelbė spaudoje,
padarydami kai kurių priekaiš-
tų ir užmetimų PLB Vokietijos
Krašto Valdybai. Pačiu svarbiau-
siau užmetimu yra laikoma, kad
Krašto Valdyba nesiskaitanti su
Vasario 16 gimnazijos kuratorijos
nutarimais.

Krašto Valdyba, atsakydama į
šį kunigų užmetimą pažymi, kad
kuratorija yra įsteigusi LB Kraš-
to Taryba, kurios vykdomąjį or-
ganą sudaro Krašto Valdyba. Ku-
ratorija nėra statutinis organas.
Ji yra tik bendruomenės pataria-
masis organas ir jai buvo suteikta
gimnazijos auklėjimo, administra-
cinio ir ūkinio darbo priežiūra,
bet nebuvo suteikta vykdomosios
galios, kuri priklauso Krašto Ta-
rybai. Kuratorijos statute nesą
nuostatai, pagal kuriuos būtų ga-
lima reikalauti, kad Bendruome-
nės Vadovybė akla pildytų kura-
torijos rekomendacijas bei pagei-
davimus. Šiais pagrindais vado-
vaujantis, Vasario 16 gimnazijos
faktinuoju šeiminku yra laikyti
na ne kuratorija, o LB Krašto Va-
dovybė. Gimnazijos reikalai LB
remuose buvo tvarkomi nuo 1954
metų ir katalikų sielovada ginč
nekelė. Bet nuo pereinamųjų me-
tų ir katalikų sielovada šitas nuos-
tatas kaž kodėl pradėjo nepatikti.
Dar pereinamais metais Krašto Ta-
rybos posėdyje katalikų sielovados direk-
torius inėse pasiūlymą gimnazijos
tvarkymui įsteigti savystovų juri-
dinį asmenį — Švietimo Tarybą,
patiekdamas ir tokios draugijos
įstatų projektą. Krašto Taryba
esanti nuomonės, kad pagal sielo-
vados direktoriaus pasiūlymo es-
mę, Krašto Valdyba turėjo per-
duoti naujai steigiamam juri-
diniam asmeniui ne vien gimnazijos
administravimo galią, bet ir ma-
terialinę atsakomybę.

Bet neatsižvelgiant į tai, Kraš-
to Valdyba patiekė sielovados
projektą peržiūrojo, pataisė ir su
savo pastabomis išsiuntinėjo vi-
siems naujo juridinio asmens stei-
gėjams pasisakyti. Iš steigėjų iki
šiol tik vienas pasisakė, kiti tyli.
Į bendruomenės vadovybės klau-
simą, kokių pradinių kapitalu ža-
dama naują juridinį asmenį pa-
remti, iš viso nebuvo atsakyta. Iš
šito Krašto Valdyba daro išvadą,
kad ji yra įrodžiusi norą bendra-
darbiauti realiu darbu. Bet ji abe-
joja, ar juridinį asmenį sudaryti
numatytos organizacijos sielova-
dos sumanymui pritaris. Jei toks
kardinalus sprendimas liks nepa-
vykusia pastanga, tai nei kurato-
rija, nei sielovados direktorius nei
dabar, nei ateityje negali daryti
bendruomenės vadovybei priekaiš-
tų. Deja, visa tai katalikų sielova-
dos direktoriui šitas pradėjo ne-
patikti ir jis savo atstovą iš kura-
torijos š. m. kovo mėn. atšaukė.

Gimnazijos direktorių, pagal vei-
kiančius nuostatus skiria LB Kraš-
to Valdyba, priitarian kuratorijai.
Iš kitos pusės, Krašto Valdyba
vykdo tik tokius kuratorijos nu-
tarimus, kuriems ji pati pritaria.
Skiriant gimnazijos direktorių,
kuratorija savo kandidato net ne-
pasulė, nes neturėjo. Tad Krašto
Valdyba negalėjo nei pritariti, nei
neprireiti nepristatytam kandida-
tui. Panašiai yra ir su mokytojų
paskyrimu. Ir iš tikro, kuo gali
būti kalta Krašto Valdyba, jei ku-
ratorijos pristatytas kandidatas
gimnazijos mokytojus, pakviestas
eiti mokytojo pareigas, pats nuo
jų atsisakė.

Įsivaduje, Krašto Valdyba pa-
brėžia, kad jai nėra žinomos "prin-
cipinio pobūdžio negerovės", ku-
rios statytų problematikon padė-
tin "praktiškąjį religinį ir mora-
linį ugdymą", nes religinis ir mo-
ralinis auklėjimas priklauso išim-
tinai gimnazijos religijų atstovų
kompetencijai ir Krašto Valdybos
nėra liečiamas. Taip pat nėra bu-
vę atsitikimų, kad Krašto Valdy-
ba kvestionuotų Mokytojų Tary-
bos nutarimus ar kurioo kitu bū-
du kištųsi į gimnazijos pedagogi-
nius reikalus. Krašto Valdybos
pareiškimu, "lietuvių katalikų ku-
nigų pagėdavimas, kad būtų su-
darytas organas, per kurį gimna-
zijos rėmėjai ir jos išlaikytojai ga-
lėtų tarti savo žodį dėl gimnazijos
reikalų, jei prileisti, kad katalikai
kunigai visus gimnazijos rėmėjų
atstovauja, sutampa su jau minė-
tais Krašto Valdybos įvykdytais
praktiškais žygiais, katalikų sie-
lovados idėją vykdančią".

— oo —

Su Spysena

Nežinomojo "Spyglių ir Dyglių" bendradarbio malda

Rugsėjo 8 d. "Draugas" "Spyg-
liai ir Dygliai" skyriuje patalpino
jūmoristinį straipsnelį — "Paiš-
kokime kito arkluko". Perskaitę
susijodavau ne tiek pačia fa-
bula, kiek faktu, kaip galėjo atsi-
tikti, kad žmogus, gyvendamas
kaubojų krašte, dar nėra matęs
tikrojo arklio ir net jo fotografi-
jos. Todėl nuskubėjau į "Spyglių
ir Dyglių" štabą, kad gavus kiek
daugiau informacijų. Juk tai tik-
ra sensacija, pagalvoju. Deja, iš
štabo nieko nepatyrė. Paslaptis,
girdi. Todėl nesistebėkite mieli
skaitytojai, kad prie tikslo teko
eiti aplinkiniu keliu. Pasakojimų
gana daug — žmonių nuomonės
skiriasi. Pasiremdamas demokrati-
niais dėsniais, pasinaudoju daugū-
mis nuomone. Kiek tiesos — sprę-
skite patys.

Tai, pasakojama, kad vienas
"Spyglių ir Dyglių" bendradarbis,
eidamas namo po vienos iškilmin-
gės vakarienės, pavargo ir atsi-
rėmęs skersgatvyje į šukšlių dėžę,
nutarė kiek parymoti. Nė nepa-
juto, kaip nuo ištuštintų bonkų
pavargęs kūnas pradėjo merkti
sunkiai valdomas blakstienas. —

Baiga, kaž kas pradėjo čia pat
šiurentis. Pašokęs griebė pirmą
pakliuvusį daiktą ir norėjo tariam-
ai užpuolėją tvoti. Betgi, niekur
nieko. Skersgatvyje buvo tylu,
Jei neskaityti manevruojančių nuo
vienos dėžės prie kitos žiurkių,
mažų pelyčių ir šiuos sutvėrimė-
lius tykojančių kačių.

Pasižiūrį į rankoje pagriebtą
daiktą. Nagi — arklukas, vaikų
žaislas, kuris, kaip paašikėjo, kaip
netinkamas gramėzdas vieno kai-

gėjams pasisakyti. Iš steigėjų iki
šiol tik vienas pasisakė, kiti tyli.
Į bendruomenės vadovybės klau-
simą, kokių pradinių kapitalu ža-
dama naują juridinį asmenį pa-
remti, iš viso nebuvo atsakyta. Iš
šito Krašto Valdyba daro išvadą,
kad ji yra įrodžiusi norą bendra-
darbiauti realiu darbu. Bet ji abe-
joja, ar juridinį asmenį sudaryti
numatytos organizacijos sielova-
dos sumanymui pritaris. Jei toks
kardinalus sprendimas liks nepa-
vykusia pastanga, tai nei kurato-
rija, nei sielovados direktorius nei
dabar, nei ateityje negali daryti
bendruomenės vadovybei priekaiš-
tų. Deja, visa tai katalikų sielova-
dos direktoriui šitas pradėjo ne-
patikti ir jis savo atstovą iš kura-
torijos š. m. kovo mėn. atšaukė.

Gimnazijos direktorių, pagal vei-
kiančius nuostatus skiria LB Kraš-
to Valdyba, priitarian kuratorijai.
Iš kitos pusės, Krašto Valdyba
vykdo tik tokius kuratorijos nu-
tarimus, kuriems ji pati pritaria.
Skiriant gimnazijos direktorių,
kuratorija savo kandidato net ne-
pasulė, nes neturėjo. Tad Krašto
Valdyba negalėjo nei pritariti, nei
neprireiti nepristatytam kandida-
tui. Panašiai yra ir su mokytojų
paskyrimu. Ir iš tikro, kuo gali
būti kalta Krašto Valdyba, jei ku-
ratorijos pristatytas kandidatas
gimnazijos mokytojus, pakviestas
eiti mokytojo pareigas, pats nuo
jų atsisakė.

Įsivaduje, Krašto Valdyba pa-
brėžia, kad jai nėra žinomos "prin-
cipinio pobūdžio negerovės", ku-
rios statytų problematikon padė-
tin "praktiškąjį religinį ir mora-
linį ugdymą", nes religinis ir mo-
ralinis auklėjimas priklauso išim-
tinai gimnazijos religijų atstovų
kompetencijai ir Krašto Valdybos
nėra liečiamas. Taip pat nėra bu-
vę atsitikimų, kad Krašto Valdy-
ba kvestionuotų Mokytojų Tary-
bos nutarimus ar kurioo kitu bū-
du kištųsi į gimnazijos pedagogi-
nius reikalus. Krašto Valdybos
pareiškimu, "lietuvių katalikų ku-
nigų pagėdavimas, kad būtų su-
darytas organas, per kurį gimna-
zijos rėmėjai ir jos išlaikytojai ga-
lėtų tarti savo žodį dėl gimnazijos
reikalų, jei prileisti, kad katalikai
kunigai visus gimnazijos rėmėjų
atstovauja, sutampa su jau minė-
tais Krašto Valdybos įvykdytais
praktiškais žygiais, katalikų sie-
lovados idėją vykdančią".

— oo —

Su Spysena

Nežinomojo "Spyglių ir Dyglių" bendradarbio malda

Rugsėjo 8 d. "Draugas" "Spyg-
liai ir Dygliai" skyriuje patalpino
jūmoristinį straipsnelį — "Paiš-
kokime kito arkluko". Perskaitę
susijodavau ne tiek pačia fa-
bula, kiek faktu, kaip galėjo atsi-
tikti, kad žmogus, gyvendamas
kaubojų krašte, dar nėra matęs
tikrojo arklio ir net jo fotografi-
jos. Todėl nuskubėjau į "Spyglių
ir Dyglių" štabą, kad gavus kiek
daugiau informacijų. Juk tai tik-
ra sensacija, pagalvoju. Deja, iš
štabo nieko nepatyrė. Paslaptis,
girdi. Todėl nesistebėkite mieli
skaitytojai, kad prie tikslo teko
eiti aplinkiniu keliu. Pasakojimų
gana daug — žmonių nuomonės
skiriasi. Pasiremdamas demokrati-
niais dėsniais, pasinaudoju daugū-
mis nuomone. Kiek tiesos — sprę-
skite patys.

Tai, pasakojama, kad vienas
"Spyglių ir Dyglių" bendradarbis,
eidamas namo po vienos iškilmin-
gės vakarienės, pavargo ir atsi-
rėmęs skersgatvyje į šukšlių dėžę,
nutarė kiek parymoti. Nė nepa-
juto, kaip nuo ištuštintų bonkų
pavargęs kūnas pradėjo merkti
sunkiai valdomas blakstienas. —

Baiga, kaž kas pradėjo čia pat
šiurentis. Pašokęs griebė pirmą
pakliuvusį daiktą ir norėjo tariam-
ai užpuolėją tvoti. Betgi, niekur
nieko. Skersgatvyje buvo tylu,
Jei neskaityti manevruojančių nuo
vienos dėžės prie kitos žiurkių,
mažų pelyčių ir šiuos sutvėrimė-
lius tykojančių kačių.

Pasižiūrį į rankoje pagriebtą
daiktą. Nagi — arklukas, vaikų
žaislas, kuris, kaip paašikėjo, kaip
netinkamas gramėzdas vieno kai-

ODOS! ODOS!
J. LEVVIS — wholesale
Leather — Findings, 424 So. Central Park.
Phone Van Buren 6-4323.
Paskambinus rytą prieš 7 val. 30 min. ir po 8 val. 30 min. va-
kare,

LAISVOJI LIETUVA

FREE LITHUANIA

OUTSTANDING LITHUANIAN NEWSPAPER
911 W. 32 Str., Chicago 8, Ill Phone LA 3-8544.
Published bi-weekly on Thursdays.
By Lithuanian Regeneration Association

Entered as Second-Class matter at the post office at Chicago, Ill.

Vyr. redaktorius Juoz. Masionis.
Redaguoja Redakcinė Komitija. Prenumerata:
Straipsnius ir korespondencijas redaktors taisy ir talpina savo nuomimi. Metams — 450; pusei metų — ra. Neatnaujami rankraščiai gražina-2.50. Atskiras numeris 10 ct. — mi autoriams pareikalavus. Subscription per year — \$4.50; 6 months — \$2.50; 10 c. per copy.
Pavarde ar slapyvardė pasirašyti straipsniai ne visada išreiškia redakcijos nuomonę.

Dr. Jono Basanavičiaus keliu

Jonas Miškinis

"Kaip aušrai švintant, nyksta ant žemės tamsybė, o kad taip prašvintų Lietuvos dvasia". Tai labai seniai pasakyti dr. J. Basanavičiaus žodžiai. Vėliau su jais yra atsistojęs ir visos Lietuvos dvasios, kultūros, tautos ir valstybės tikslas.

Anais laikais dr. J. Basanavičius, gyvendamas svetur, toli nuo Lietuvos, vistiek be pertraukos siejojos dėl lietuvių tautos laisvės visu ryžtumu dirbo ir rūpinosi Lietuvos prisikėlimu. Be to, jis buvo pasiryžęs prie pirmos galimybės sugrįžti į savo gimtąjį kraštą ir jam aukotis. Ir kai tik palengvėjo aplinkybės, jis nieko nelaukė ir tuoj sugrįžo į mielą Tėvynę. Tačiau pirmasis tikslas, kur nukrypsta Basanavičius, yra Vilnius. Anot jo, čia yra Lietuvos sostinė, čia yra Gedimino sukurtas miestas, čia yra amžiasis buvęs lietuvių kultūros centras. Čionai ir buvo tas svarbiausias taškas, kuriame daugiausia dirbo pats dr. J. Basanavičius. Vėliau jis tai dar labiau išryškino, nes tik tai Vilniuje sukūrė, sutelkė, surinko daugelį lietuvių tautos brangenybių. Tos brangenybės, ar kitaip tariant, tautos turtais buvo didelis, kuris aiškiai kalbėjo, kad tikrai prašvies Lietuvos dvasia.

Lietuvos dvasia prašvito skaisčia Nepriklausomybės forma. — Tačiau, nakties tamsybė apglėbė ne vieną Lietuvos pakraštį. Dr. J. Basanavičius, kaip patyręs aušros reiškinys stebėtojas ir jų vykdytojas, pasiliko ne kur kitur gyventi, kaip Vilniuje. Jis čia susilaukė visokių netikėtumų, pergvenimų, pakaitų, bet jis niekur kitur nepasitraukė, kol ten pat Vilniuje ir mirė. Labai būdinga tai, kad jis, gyvendamas Vilniuje, išgyveno visą eilę politinių ir karinių pakaitų, nes pradžioje Vilniuje pasirodė lenkai, o vėliau atėjo bol-

ševikai, vėl lenkai. Tačiau didžiausia dr. Basanavičiaus laimės valanda buvo ta, kada Vilniuje plevesavo Lietuvos vėliava. Vėliava plevesavo ne kur kitur, o ant Gedimino kalno, nuo kurio plačiai galima buvo žvelgti į Lietuvos ateitį. O kai vėliava buvo nuplėsta, dr. Basanavičius ir toliau pasiliko būti Lietuvos sostinės ir visų sričių sargu. Ir juo jis išbuvo iki pat savo mirties.

Tenka pažymėti, kad dr. J. Basanavičiaus veikla, gyvenimas, pagaliau mirtis ir paskutinė poilsio vieta — kapas Vilniuje turi tam tikros simboliškos reikšmės. Kai caro laikais dr. Basanavičius nebuvo leista grįžti į Lietuvą, taip dabar bolševikinis režimas neleidžia iš svetur lietuviui laisvai vykti Lietuvon. Dr. J. Basanavičius buvo ne kur kitur, bet Vilniuje palaidotas. Jis ten, šaliai didžiųjų vyrų kaulų, ilsisi.

Taip, Basanavičius mirė, bet jo idėjos liko gyvos, kurias turime įgyvendinti savo širdyse. Tų patriotinių idėjų vedini, privalome siekti to tikslo — Lietuvos laisvės atgavimo. Pasieksime tada, kai kiekvienas lietuvis būsim ne tik pasiryžęs, bet ir pastūdėjęs to kilnaus tikslo siekti, nebijdami jokių kliūčių. O taip daryti skatina dr. J. Basanavičiaus pavyzdys, kuris neatsitiktinai yra atsigulęs toje Lietuvos žemėje, kur dar aušra neišsklaido priespaudos, kruvinų lietuvių kančių ir žudy-

nių.

Tačiau, kaip dr. J. Basanavičius neabejojo aušros reiškiniumi, taip mes svetur gyvenantieji lietuviai neturim abejoti lietuvių tautos laisvės atgavimu. Dr. J. Basanavičius neabejojo Lietuvos prisikėlimu, kad ir ne Lietuvoje gyvendamas. Tad eikim ir mes jo pamiuntų keliu!

LENKAI IR MES

Bronius Rekyva

Lenkų spaudoje pasirodė žinutės apie Londone įsteigtą Adomo Mickevičiaus vardo lenkų — lietuvių draugiją. Draugijos pirminku išrinktas lenkas H. Zabielskis, o sekretorium lietuvis inž. Baublys. Tos draugijos iniciatoriai iš lietuvių pusės esą: V. Akeičaitis, K. Barėnas, R. Baublys, S. Nenortas, F. Neveravičius, T. Vidugiris ir J. Vilčinskis.

Lenkai veda pasitarimus ir su ukrainiečiais. Londone, ukrainiečių premjero M. Levickio iniciatyva, pradėti pasitarimai dėl lenkų — ukrainiečių bendradarbiavimo. — M. Lewickij lenkai dabar vadina "europinio mąsto politiką su aukšta kultūra ir plačiu intelektualiniu horizontu".

Dabar kyla klausimas, ar yra galimas mūsų bendradarbiavimas su lenkais? Niekam nepaslapstis, kad lenkų egzilinė vadovybė laikosi šūkio: "nuo Vilniaus iki Lvovo". Niekur jie nenori pasisakyti, kad Želigovskio "žygis" buvo — smurtas prieš Lietuvą, nors tuometinis lenkų kabinetas po to "žygio" iširo, nes nebegalėjo prieš kitas tautas pateisinti šios Pilsudskio "politikos". Kiekvienas padorus lenkas biauėjosi tuo, lenkų masių pusdėvio, Pilsudskio padarytu smurto aktu prieš Lietuvą, kurioje jis pats augo ir bren-
davo.

Lenkai tai gali vadinti "politika", bet mes tai laikome žiauriu nusikaltimu prieš savo mažesni kaimyną, kuris dar tik kelėsi iš po sunkios rusų vergijos.

Nepriklausomybės metu, lenkų kombinuotos įvairios federacijos, kur turėjo dalyvauti Pabaltijo kraštai, Čekoslovakija ir kt., kur lenkai būtų groję pirmu smuiku, iširo, nes Lietuva tuomet laikėsi garbingo papročio: — nesėdėti su grobiku prie vieno stalo. Todėl ir šandien išėivijoje, kol lenkai laikysis savo politikos Vilniaus klau simu, negalėtų būti jokių lenkų — lietuvių draugijų, nes esu tikras, kad dauguma lietuvių tokio bendradarbiavimo nepageidauja. Sunku būtų tokį bendradarbiavimą pavadinti "politika".

Lenkams privertus Lietuvą užmegsti diplomatinis santykius ir jų pasiuntinui įteikiant kredencijalus Lietuvos vyriausybei, vien tasame akte dalyvavęs lietuvis karininkas — neįstengęs sulaukyti ašarų. Poetas Venancijus Ališas, iš spaudos puslapių patyręs apie tai, sukūrė tam karininkui eilėraštį, kuris mano nuomone, daugiau pasako, nei įvairūs išvedžiojimai. Ypatinai, kad V. Ališas, tuo metu jau gyvena išėivijoje — Brazilijoje. Tokios nuomonės tu-

Lietuvos dvarų parceliacija

Juoz. Masionis

(Taša iš pereinamo Nr.)

Iš pereinamo karto patiektų duomenų matome, kad ne visiems vienodas išparceliuotos žemės kiekis atiteko. Iš to, manau, kai kas galėjo pasidaryti išvadą, kad skiriant nevisiems vienodą žemės plotą, buvo neteisingai pasielgta. Būtų klaidinga taip galvoti. Visa išparceliuotoji žemė buvo išrūšiuota. Juo geresnės rūšies žemė buvo ir juo arčiau ji stovėjo prie geresnių žemės ūkio produktų pareikalavimo centrų, tuo jos mažiau buvo duota. Taigi, parceliuojant ir dalijant dvarų žemę, ne tiek buvo kreipiamas dėmesys į žemės plotą, kiek į kokybę ir vertę.

Taip pat galima buvo pastebėti, kad pusė visos išparceliuotos dvarų žemės atiteko tiems, kurie jos iš viso nedirbo ir neturėjo — amatininkams. Iš apie 80.000 mažesnių, beveik 26.000 žemę gavo. Ir gavo jos tiek, kad galėtų išimaitinti. 12.519 miesto darbininkų, gavo žemės sklypus, kuriuose galėjo kurtis. 33851 žemės ūkio darbininkas, lig tol žemę dirbęs, bet negalėjęs naudotis jos vaisiais, po parceliacijos pasidarė žemės savininku. Žodžiu, Lietuvos dvarų parceliacija, buvo milžiniška pagalba lietuviškajai biednuomenėi.

Bet iš kitos pusės, nepalikimas didesnių prie vienos vietos ūkių, žiūrint iš valstybinio taško, buvo nuostolingas, nes vietoje nebuvo galima išauginti pakankamo kiekio geresnės kokybės javų. Geresnių javų sėklas dažnai teko pirkti iš užsienių ir mokėti grynų krašto krauju — auksu. Šitai pastebėjus, teko nenusavinamos žemės ūkio normas padidinti. Deja, tas problemos neišsprendė. Todėl teko palikti prie vienos vietos didesnius žemės plotus, nei leido įstatymu numatytoji nenusavinamos žemės ūkio norma, pavadinant juos kultūriniais ūkais. Pravešti bandymai parodė, kad mažesniame, kaip 500 ha plote vis pavykdavo geresnės rūšies sėklas išauginti. Pasėjus mažesniame plote iš užsienio atvežtą gerą sėklą, žydėjimo metu papūtus vėjeliu, apvaisindavo netoliese augusių, išsigimusių ar blogos sėklos, javų dulkelėmis ir nebuvo gaunama tas, kas buvo gaunama didesniuose plotuose, kur vėjas blogos sėklos dulkių nepajėgdavo užnešti.

Krašto vyriausybės bandymai įkurti tiek kultūrinį ūkių, kad vietoje būtų galima išauginti pakankamą kiekį geresnės kokybės javų, opozicijai davė į rankas ginklą prieš sėdinčius valdžios, apšaukiant juos kapitalistais, dvarininkų globėjais ir pan.

Lietuva — žemės ūkio kraštas. Pradžioje ne tik sėklas, bet ir pramonės gaminius bei jų žaliavas, išskyrus medžio pramonės gaminius, teko pirkti iš užsienio, mokant, kaip sakiau, krašto krauju. Reikalingos iš užsienio žaliavos buvo perkamos už parduotus žemės ūkio produktus. Kad išlaikyti krašto valiutą pastovią, neišvengiamai teko akylai sekti ak-

rėtume būti ir mes šandien. Norėčiau tą eilėraščių čia perduoti.

tyvo ir pasyvo balansus su užsieniu. Norint daugiau pramonės gaminių ar žaliavų iš užsienio įvežti, teko stengtis parduoti kuo daugiau žemės ūkio gaminių. Šita priežastis krašto vadovus ir vertė kaip galint aukščiau pakelti žemės ūkį. Šita priežastis vertė išauginti kiek galint geresnės kokybės javus. Tie, kurie krašto vyriausybę kaltino dėl kultūrinio ūkių įsteigimo, save parodė esant blogais krašto tvarkytojais.

Žemės kaina už vieną ha svyravo tarp 500 ir 1000 litų už ha. Savanoriai ir kariai, ištikimai tarnavę Lietuvos kariuomenėje ir dėl sužeidimo netekę sveikatos, žuvusiųjų ir mirusiųjų karių šeimoms, šauliai ir partizanai, dalyvavę kovose dėl Lietuvos nepriklausomybės, Vyčio kryžiaus I-os rūšies ordino kavalieriai, Valstybės Tarybos nariai, pasirašę Lietuvos nepriklausomybės aktą, žemę gavo veltui. Savanoriai, gavę pašalpas iki 2.400 litų, nuo jų grąžinimo buvo atleisti. Naujakuriams įsikurti buvo duotos pašalpas, kurios reikėjo grąžinti per 36 metus lygiomis dalimis, pradedant mokėti dešimtais metais po nuosavybės dokumentų išdavimo. Išduotų paskolų suma prašoko 60.000 litų. Visi kiti už gautą žemę turėjo mokėti išperkamuosius mokesčius, kurie buvo išdėstyti tokiomis pačiomis išsimokejimo sąlygomis, kaip ir išduotos pašalpas.

Išperkamejie mokesčiai buvo nu statyti atsižvelgiant į gyvenamąjį rajoną ir žemės rūšį. Už I-os rūšies ha išperkamejį mokesčiai svyravo tarp 180 ir 252 litų, už II-os rūšies — tarp 90 ir 126 litų už ha, už III-tios rūšies — tarp 36 ir 54 litų už ha ir IV-os rūšies — tarp 18 ir 27 litų.

Kaip iš čia patiekto matome, vieniems žemė buvo duota veltui, kitiems reikėjo mokėti už gautą žemę išperkamuosius mokesčius, kurie, palyginus su faktinąja žemės verte, buvo gana žemi. Šitas nevienodumas yra savaime suprantamas ir didesnių paaikškinimų nereikalingas. Bet kaip gavusius žemę nevisiems reikėjo išperkamuosius mokesčius mokėti, taip ir ne už visas nusavintas žemes valstybė atlygino. Specialus įstatymas atlyginti už nusavintas žemes nebuvo išleistas ir todėl su kiekvienu nusavintos žemės savininku, dėl atlyginimo už ją, žemės ūkio ministeris tarėsi individualiai. Už nusavintos žemės ha buvo skaitoma nuo 15 iki 50 litų atlyginimo. Buvo atlyginama ne pinigais, bet mišku ar žeme. 1) Už nusavintas žemes, kurios rusų valdžiai privilegijuotai padedant buvo įgytos rusų tautybės asmenų, 2) už žemes, kurios buvo atimtos iš ūkininkų ir prijungtos prie dvarų po 1861 metų, 3) už žemes, kurios buvo paimtos pasiremiant ka riskiams žemes aprūpinti įstatymu ir 4) už žemes, kurios buvo nusavintos iš tų asmenų, kurie veikė prieš Lietuvos nepriklausomybę, nebuvo atlyginama.

Kiekviena žemėtvarkos byla turėjo du skyrius: juridinį ir technikinį. Technikinį skyrių peržiūrėdavo technikoji komisija. Jai patvirtinus, byla buvo perduodama patvirtinti Apygardos Žemės Tvarkymo Komisijai, kuriai pirminkaudavo Apylinkės teisėjas. Nepatenkintieji Apygardos Žemės

IŠ ČIKAGOS

Kelios dienos Springfielde

Jurgis Voldemaras

Amerikos mastu matuojant, Springfildas yra tik nedidelis miestelis, pakely tarp Čikagos ir St. Louis. Čia nėra nei stambios pramonės, nei naktinių klubų, nei azartinių lošimų salių. Nepasizymi jis ir gamtos grožybėmis. Bet šis keliasdešimties tūkstančių gyvenotojų miestas, yra Illinois valstybės sostinė ir, svarbiausia, numylėto Jungtinių Am. Valstybių prezidento Abraomo Linkolno amžino poilsio vieta.

Grandiozinis Abraomo Linkolno antkapis randasi gražioje Oak Ridge kapinėse. Jis yra 117 pėdų aukščio, papuostas bronziniais figūromis, kurios vaizduoja pilietinio karo epizodus. Ant antkapio sienų iškalta 37-nyų valstybių skydai su užrašais. Tiek valstybių priklausę Jungtinėms Amerikos Valstybėms 1874 metais, kada šis paminklas buvo dedikuotas.

Jo statyba prasidėjo 1869 metais ir kainavo 180.000 dolerių. Paminklas buvo perstatytas 1901 m. ir vėliau, 1931 metais. Tų darbų statyba dar papildomai kainavo 275.000 dolerių. Šiandien visas paminklo vidus yra iškaltas marmurinėmis plytomis ir papuostas statulomis, daugiausia reprodukcijomis garsųjų Linkolno paminklų iš įvairių Amerikos vietovių.

Pats Linkolno kūnas randasi 10 pėdų po žeme, o virš tos vietos — įrengtas dailus antkapis, apsuaptas vainikais ir vėliavomis.

Kaip žinome, Abraomas Linkolnas buvo vieno fanatiko, politinio priešo, nušautas. Ir po mirties jis kurį laiką nerado ramybės. 1876 metais pinigų padirbėjų genė norėjo išvogti jo kūną ir vėliau juo išpirkti savo sėbrus, uždarytus kalėjiman. Slaptosios policijos agentai kurį laiką Linkolno kūną perkelinejo iš vienos vietos į kitą. Taip, galų gale, jis atkeliavo į savo dabartinę nuolatinio poilsio vietą.

Pavažiavus 18 mylių į šiaurės vakarus, randame antrą Abraomo

Linkolno laikų palikimą. Tai New Salem kaimelis, kur būsimasis Amerikos prezidentas praleido šešeris savo gyvenimo metus. Kaimelis yra paverstas savotišku muziejumi, kur tiek namai, tiek vidaus įrenginiai yra autentiškos anų laikų reprodukcijos.

Čia savamokslis Linkolnas — bren-
davo, mokėsi ir švietėsi, tuo pačiu laiku uždarbiaudamas sau duoną. Čia gyvenamas jis dirbo žemės ūkyje, kirtė medžius, buvo atidarus krautuvelę, vėliau tarnavo pašte. Iš šio kaimelio jis išvyko kovoti su indėnais, vėliau grįžo atgal ir pasinėre politikoje. Išrinktas valstybės seimanas, jis išvyko Springfildan, kur pradėjo verstis advokataura. Taip žmonių mylimas, sąžiningas ir savo įsitikinimuose tvirtas, Linkolnas pradėjo garseti, kol pagaliau žmonių buvo išrinktas aukščiausiu šio krašto įstatymų vykdytoju — prezidentu.

Šias istorines vietas antru kartū aplankiau, lydimas savo gero draugo Kosto Lelio ir jo žmonos. Lietuvių Springfielde yra nedaug. Naujieji ateiviai bėga iš jo Čikagon, nes vietoje sunku su darbais. Lietuviškas veikimas visiškai apmiręs. Jeigu kokia nors gegužinė duoda keliasdešimt dolerių pelno, tai rengėjai džiaugiasi. Bendruomenės pirminku yra Zigmąs Kasiulynas, bet, bėda, tos bendruomenės nėra. Kasiulynas bando įsitraukti į amerikonišką politiką, vietinėje spaudoje šlovindamas respublikonus.

Springfielde yra ir lietuviška parapija, kurios klebonu jau nuo seno yra kun. Junkeris. Šis senyvas žmogus dar pilnas energijos, prieš kelis metus apvažinėjęs daugelį Europos kraštų.

Kostas Lelys pasakojo, kad šiuo metu Springfielde yra didelė bedarbė. Jisai pats jau kelintas mėnuo nedirba. Atrodo, kad greitai laiku šią Illinois sostinę aplėis dar ne vienas lietuvis.

Tvarkymo Komisijos sprendimu, galėjo skustis Vyriausiai Žemės Tvarkymo Komisijai, o su šios sprendimu nesutikus — Aukščiausiaiam Lietuvos Teismui — Tribunalui.

Ar šis žmogus yra apstėtas?

Vidutiniai per metus buvo išparceliuojama apie 42.000 ha. Kaip prisimename, iš pereinamo karto buvo likę neišparceliuotos žemės tik 10.370 ha. Vadinasi, jei tokiu tempu, kaip ligi 1938 metų sausio 1 d. parceliacija būtų vykdoma, tai parceliacija būtų buvusi visa užbaigta per du ar tris mėnesius ir būtų buvusi seniai užmiršta.

Okupavę Lietuvą, bolševikai visą šį milžinišką darbą pavertė niekais. Jie vietoje anksčiau buvusių dvarų, įsteigė sovchozus — valdiškus dvarus, prijungdami prie jų ne tik buvusias išparceliuotų dvarų žemes, bet ir ištisų kaimų nuosavybes. Jie padarė tai, ką ir carinė Rusija padarė po 1861 metų. Skirtumas tik tas, kad anksčiau nusavintas žemes pavedė eksploatuoti vieniems, o šį kartą per patikėtinius eksploatuoja pati vyriausybė.

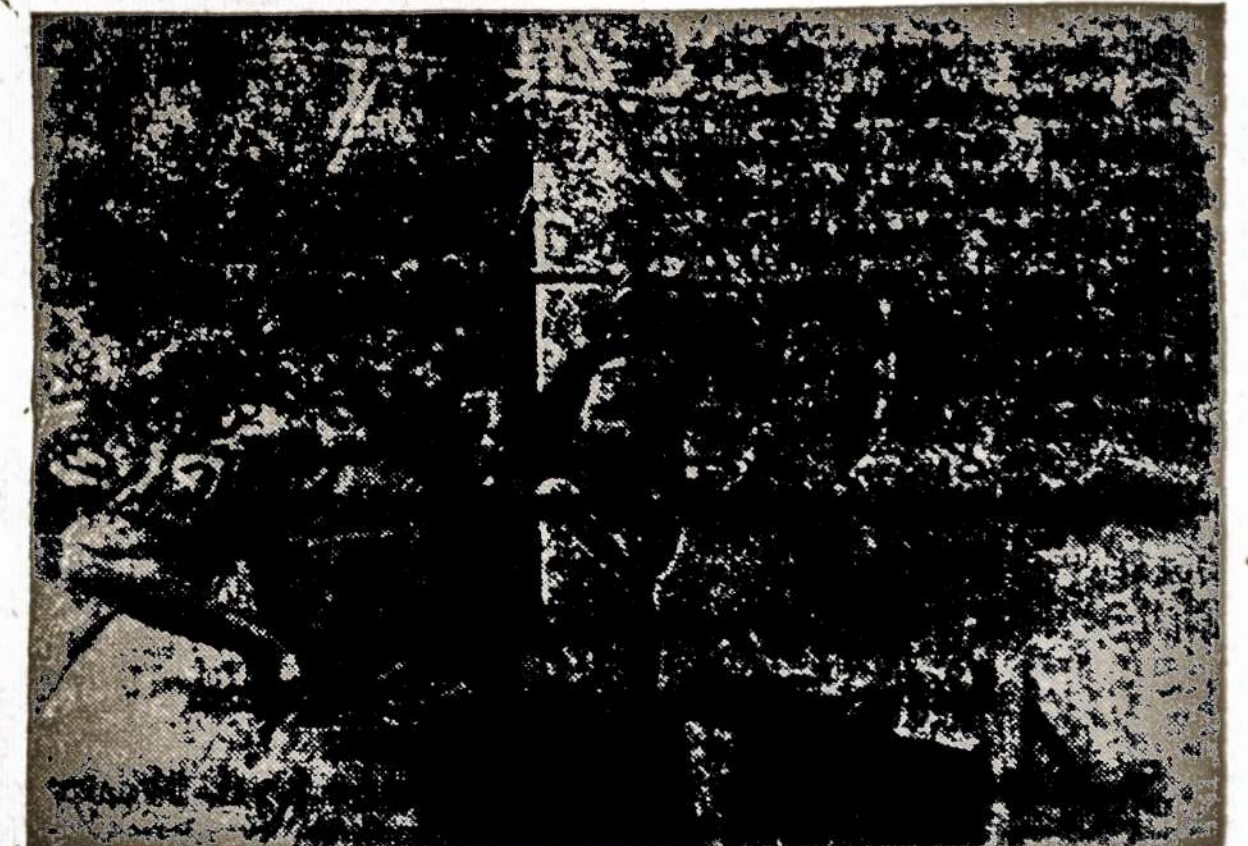
NEPAŽĪSTAMAM KARININKUI

Tavęs, o mano mielas Broli, nepažįstu:
Tu — šiaurėj tolimoj; aš — tropikuos tarp girių!
Tačiau vienam krašte prabėgo mūs jaunystė —
Krašte... už jį tiek daug draugų tavųjų mirė!

Ir Tu kaip kūdikis už Tėviškę pravirkai —
Kaip kūdikis ant motinos minkštųjų kelių, —
Kad kraujo ežerai į žemę veltui mirko,
Kad gėda pirmąkart lietuvio kardą gėlia.

Tekėjo ašaros per drebantįjį blūostą...
Ne ašaros — žarijos iš akių Tau krito.
Ir kuo, ir kuo Tave, o Broli mano, guosti?
Ką drebančia ranka turiu Tau parašyti?

Tikėk: tie kaulai kils, kaip javo išplaukimas,
Ir kryžiai sudrebės gale kapų pavirgė.
Išdegins mūs akis jų kruvinas žvelgimas,
O eisime tada — kovot, — laimėt ar — mirtit!

Trys žymieji skautai. Iš kairės: prof. Stepas Kairys, Ona Žalskienė ir Bronius Kvilklys.

